

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Филозофски факултет

Педагошки науки

**ЈАЗИЧНИТЕ СПОСОБНОСТИ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧИЛИШТАТА
СО НАСТАВА НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

Ментор:

Проф. д-р Марија Тофовиќ-Камилова

Кандидат:

Елена Гучева

Скопје, 2016

Содржина

Вовед	4
I. Теоретска рамка на истражувањето	7
1. Дефинирање на проблемот на истражувањето	7
1.1. Што се јазични знаења и способности	7
1.1.1. Читањето како јазична вештина	9
1.1.1.1. Методски насоки за читање содржини	11
1.1.1.2. Оценување на читањето	12
1.1.2. Пишување (писмено изразување)	14
1.1.2.1. Писменото изразување како процес	16
1.1.2.2. Модели на писменото изразување	18
1.1.3. Зборување и слушање	21
1.1.3.1. Слушање	22
1.1.3.2. Зборување (говорно изразување)	23
1.1.4. Јазик	24
1.1.4.1. Граматиката и правописот во функција на развивањето на јазичните вештини	24
1.1.4.2. Настава по правопис	25
1.1.4.3. Лексиката како посебно јазично подрачје	26

1.2. Програмска поставеност на наставниот јазик	28
1.2.1. Општи карактеристики на програмата за англиски јазик	28
1.2.2. Цели и задачи на наставата по англиски јазик	28
1.2.2.1. Цели на наставата по читање со разбирање.....	30
1.2.2.2. Цели на наставата по пишување	33
1.2.2.3. Цели на наставата по зборување и слушање.....	34
1.2.2.4. Цели на наставата по јазик.....	34
1.3. Планирање и реализација на наставата по англиски јазик.....	35
1.4. Проверување на јазичните знаења и способности на учениците	37
II. Методологија на истражувањето.....	41
1. Предмет на истражувањето	41
2. Цел и карактер на истражувањето.....	42
3. Задачи на истражувањето	43
4. Хипотези на истражувањето.....	44
5. Варијабли на истражувањето	45
6. Методи на истражувањето	45
7. Техники и инструменти на истражувањето	46
8. Популација и примерок на истражувањето	56
III. Анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето.....	57

1. Анализа и интерпретација на податоците добиени од испитувањата на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на почетокот од учебната година	57
2. Анализа и интерпретација на податоците добиени од испитувањата на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на крајот од учебната година	66
3. Компаративна анализа на податоците добиени за јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на почетокот и на крајот од учебната година	72
IV. Заклучни сознанија и препораки	80
Литература:	82
Содржина на прилози:	87

Вовед

Меѓународните училишта се една специфична средина каде што се мешаат ученици од многу земји. Секој ученик доаѓа со различни предзнаења на јазикот и од различни училишни системи. Мисијата на секое меѓународно училиште е да обезбеди соодветна помош при приспособувањето во новата средина и да му овозможи на секој ученик да го достигне својот потенцијал.

Многу е деликатно да се определи со какви јазични знаења и способности доаѓаат учениците за да се одбере правилната стратегија за наставата по англиски јазик, да се увиди дали таа стратегија функционира и колкав е нивниот напредок во текот на една учебна година.

За да се постигне таа цел неопходно е да се има соодветни алатки кои ќе помогнат да се донесат правилни одлуки за подобрување на образовниот процес, базирани на конкретни податоци добиени од наставата. Постојат многу тестови и начини да се проверат јазичните знаења и способности на учениците. Досега во практиката не постои еден совршен тест. Секогаш резултатите добиени од еден тест треба да се согледуваат во корелација со другите показатели од наставата и повратната информација од формативното оценување.

Во ова истражување ќе се испитуваат јазичните способности на учениците од петто до осмо одделение во Меѓународното училиште „НОВА“, каде што наставата се изведува на англиски јазик. Како инструмент при истражувањето е користен тестот МАП (MAP)¹. Учениците од петто до осмо одделение се проверуваат на почетокот од учебната година за да се утврдат кои јазични знаења и способности ги поседуваат и да се испланираат соодветни техники и методи на настава. Проверката на учениците се врши и на крајот од учебната година за да се утврди колкав напредок постигнале во таа учебна година.

Зголемената содржинска и методска разновидност при реализација на наставата по англиски јазик и можноста за користење различни ресурси ја нагласуваат потребата од

¹ MAP (Measures of Academic Progress) Мерење на академскиот прогрес

обезбедување валидни информации за резултатите од наставата, односно за постигањата на учениците според пропишаните наставни стандарди.

Располагањето со податоци врз основа на кои можат да се вршат валидни процени за квалитетот на наставата, заедно со анализата на факторите што значително влијаеле на постигнувањата, претставува добра основа за донесување важни одлуки и преземање активности за подобрување на квалитетот на образованието.

Она што претставуваше мотивација да се спроведе анализа на јазичните знаења и способности во едно меѓународно училиште со настава на англиски јазик е секако предизвикот да се одговори на потребите на сите ученици. Во постојана потрага по одговорот на прашањата, што веројатно секој наставник си ги поставил: Дали учениците учат? Дали постигнуваат напредок? - се бараат нови начини да им се помогне на учениците да го пронајдат својот пат кон знаењето.

За потребите на овој труд беше направен преглед на литературата со цел да се разгледаат современите пристапи во оценувањето на јазичните знаења и вештини. Поголем дел од користената литература е од странски автори поради специфичноста на проблемот на истражување и средината во која тој се истражува. Исто така беа користени и наставните програми за англиски јазик, кои се дел од Основните државни стандарди на САД (Common Core State Standards²).

Имено, за да дојдеме до посакуваните податоци за јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште во кое наставата се изведува на англиски јазик, го користевме тестот МАП на Северозападната асоцијација за евалуација (NWEA)³. Со помош на овој инструмент се дојде до податоци за постигнувањата на учениците за читање на литературни и научно-популарни текстови со разбирање и за нивните граматички, правописни и лексички знаења и способности.

² Common Core State Standards (CCSS) Основните државни стандарди на САД

³ NWEA (Northwest Evaluation Association) Северозападната асоцијација за евалуација

По завршувањето на тестирањето, беше направена анализа и интерпретација на резултатите за да се провери поставената хипотеза: Учениците од училиштата со странски наставен јазик поседуваат јазични вештини и знаења соодветни со пропишаните стандарди. По извршената анализа за потврда на хипотезата беа изнесени сознанијата и дадени препораки за употребата на добиените податоци.

Во трудот се среќаваат повеќе акроними, поради тоа ќе се даде приказ на најчесто употребуваните:

MAP (Measures of Academic Progress) Мерење на академскиот прогрес (МАП)-тестот кој се употребува за проверка на јазичните знаења и способности на учениците во ова истражување

NWEA (Northwest Evaluation Association) Северозападната асоцијација за евалуација (СЗАЕ)-непрофитна образовна организација, која го развила и одржува МАП тестот

RIT Scale РИТ скала-скала на која се изразени резултатите на учениците

Rasch Unit (RIT) Раш единица мерка-единица мерка во која се изкажани резултатите од тестирањето на учениците

Common Core State Standards (CCSS) Основни државни наставни стандарди на САД-наставни стандарди на САД за постигањата на учениците од градинка до завршување на средното образование

Core Subjects (CS)-English Language Arts, Math, Science, Social Studies – Основни предмети (ОП) Англиски јазик, математика, природни науки и општествени науки

English Language Arts (ELA) – Програмското подрачје за англиски јазик во наставната програма.

I. Теоретска рамка на истражувањето

Во ова поглавје е даден пресек на литературата со цел да се дефинираат клучните поими и да се разгледаат современите пристапи во оценувањето на јазичните знаења и вештини. Во понатамошниот текст, пак, е прикажана програмската поставеност на наставниот јазик со осврт на планирањето и реализацијата на наставата по овој предмет. На крајот е дадено оценувањето на јазичните знаења и способности на учениците.

1. Дефинирање на проблемот на истражувањето

1.1. Што се јазични знаења и способности

Кога се учи еден јазик, без разлика дали тоа е мајчиниот или некој друг странски јазик, потребно е да се совладаат четири основни вештини кои на секој поединец му се потребни за целосна комуникација и користење на јазикот. Тоа се: читање, пишување, слушање и зборување.

При изучувањето на мајчиниот јазик, вообичаено е најпрвин да се совлада слушањето, потоа зборувањето, читањето и на крај пишувањето. Преку наставата на мајчин јазик, учениците се здобиваат со првата писменост, ја совладуваат техниката на читање, стекнуваат навика за брзо и убаво писмено изразување на мислите и на чувствата, како и навика за брзо, правилно, свесно и изразно читање.

Според Ван Патен и Бенати, „научното поле познато како усвојување на немајчин јазик СЛА (Second Language Acquisition)⁴ се состои од низа хипотези, теории и генерализации за начините на кои учениците го создаваат и градат јазичниот систем. Оваа дисциплина ги користи сознанијата од лингвистиката, психологијата и социологијата и е поставена на неколку теориски основи. Едно од основните прашања за кое многумина научници расправаат е начинот на кој учениците го усвојуваат и го користат новиот јазичен систем. Теоријата и истражувањата во усвојувањето на јазикот имаат свој одраз и во наставата“. (Van Patten, 2010)

Наставните програми за англиски јазик во предметната настава се поделени на четири програмски подрачја: *читање, пишување, јазик, зборување и слушање*.

⁴ СЛА – SLA (Second Language Acquisition)

- Во подрачјето *читање* главно место зазема читањето на литературни и на научно-популарни текстови.
- Во подрачјето јазик се застапени граматиката, лексиката и правописот.
- Изразувањето и творењето се застапени преку усно и писмено изразување, односно зборување и пишување.

Во ова истражување ќе се задржиме на првите две програмски подрачја поради специфичноста на инструментот што го користиме. Овие програмски подрачја ќе ги поделиме во 5 подгрупи:

- Читање со разбирање на литературни текстови;
- Читање со разбирање на научно-популарни текстови;
- Граматички знаења;
- Правописни знаења;
- Лексички знаења.

1.1.1. Читањето како јазична вештина

Според авторот на „Дидактика на јазичното подрачје во основното образование“, „читањето се вбројува во најважните активности на современиот човек. Тоа е разбирливо ако се има предвид дека со тоа се одржува комуникацијата во времето и просторот со реалниот свет. Денес има многу повеќе книги, брошури и списанија од кога и да е порано. Читајќи ги тие материјали, човекот се информира за сè што се случува во светот, учејќи го на тој начин тоа што не го знаел дотогаш.

Читањето е и едно од основните средства за учење. Тоа особено се однесува на учениците, затоа што пишаниот материјал сè уште ја има доминантната улога во образовниот систем. За да може подобро да се одговори на современите барања, читателот мора подобро да ја совлада техниката на читање. Затоа, ученикот уште во текот на своето школување треба да се оспособи да чита брзо и ефикасно, односно да е во состојба за што покусо време, со читање, да дојде до што поголем број информации“. (Делчева-Диздаревиќ, 2003)

Во секојдневниот живот учениците читаат од различни причини и според потребите користат различни стратегии за читање. Читаат различни материјали или четива: весници, списанија, електронски пораки, но, од друга страна, пак, читаат и академски текстови и уметнички текстови. Кога ученикот чита, тој најпрво ја дешифрира лингвистичката информација во пишаниот текст, односно ги препознава правописот и лексичкото и синтаксичкото знаење во пишаниот текст. Ученикот ги обработува пишаните симболи (букви и знаци) и го анализира и го толкува значењето на зборот и на реченицата. За натамошната, подлабока анализа на текстот, ученикот мора да поседува познавање на структурата на текстот, да поседува одредени предзнаења, блискост на темата и културна свест.

Според Барнет, „слушањето и читањето долго се сметале за пасивни јазични вештини. Меѓутоа, имајќи ја предвид улогата на разбирањето во процесот на усвојување на јазикот, на читањето со разбирање, сè повеќе се гледа како на комуникација, ментален процес, како на активно учество на читателот во создавањето на значењето, како манипулирање на стратегиите, како на повеќе рецептивна отколку пасивна вештина“. (Barnett, 1989)

Во наставата по јазик се препознаваат различни стратегии на читање. Учениците можат да го прелистаат текстот и да добијат општа идеја за што станува збор или да ја продлабочат содржината барајќи одредени информации. Учениците можат рефлексивно да читаат, при што честопати застануваат и размислуваат за прочитаното или, пак, рецептивно да читаат како при читање на раскази, кое е брзо и автоматско. Исто така, може да се направи разлика меѓу интензивното и екстензивното читање. Во интензивното читање учениците изработуваат задачи кои во исто време се фокусираат на содржината и на јазикот. Во екстензивното читање учениците обично читаат за забава и самите одбираат што ќе читаат.

Таканаречената теорија на шема на Ли тврди дека „нашето претходно знаење има влијание врз начинот на кој ги обработуваме и разбираме новите информации“. (Lee J. a., 2003) Како што смета Нунан: „Основниот принцип на теоријата на шема е дека текстовите, без разлика дали се дадени писмено или се искажуваат усно, не го носат сами по себе значењето; поточно даваат патокази или знаци кои читателите ги искористуваат при реконструкцијата на оригиналното значење на писателите“. (Nunan, 2001)

Авторите на „Прирачник за наставата по немајчин јазик“ даваат јасен пресек на наставата по читање. „Традиционално на наставата по читање се гледало како на вежба за преведување или одговарање на прашање во врска со текстот што нема никаква поврзаност со развојот на вештината на читање. Учениците можат да одговорат на прашањата за разбирање на текстот без притоа да ја разберат содржината на текстот. Ова се должи на тоа што овие прашања се тесно поврзани со текстот во смисла на вокабулар и граматика и се поставени по истиот редослед според кој информациите се појавуваат во текстот. Очигледно е дека ваквиот вид прашања бараат механичка репродукција на информациите, а не вистинско разбирање. Тие не го вклучуваат читателот во интеракција со текстот за да се создаде значењето“. (Алексова, Гордана и др., 2011)

Спротивно на простото вежбање на преведување постои интерактивен приод во читањето. Учениците треба да ги поврзат елементите на текстот со нивното претходно знаење. Улогата на наставникот во овој интерактивен приод е да ги насочува учениците во нивното разбирање на текстот преку комуникативна интеракција низ задачи.

„Разликите во способноста за читање кај децата што имаат 5 години и децата што имаат 8 години не е поради разликите во меморијата, начинот на размислување или

контролата врз движењето на очите, туку поради тоа што постарите деца имаат поголемо претходно знаење,, (Hirsch Jr, 1987).

Фондацијата на Хирш, Основни знаења⁵ (Core Knowledge), е поддржувач на иницијативата за нови стандарди во образованието во Соединетите Американски Држави, која е усвоена од 48 држави. Овие стандарди истакнуваат колку е важно учениците да читаат текстови од сите научни дисциплини и да изградат една основа на знаење што ќе им даде доволно (искуство) предзнаење за да можат да разбираат текстови од сите области.

1.1.1.1. Методски насоки за читање содржини

Промените во дефинирањето на процесот на учењето, особено како концепт на доживотното образование, довеле, меѓу другото, и до пошироко сфаќање на поимот писменост. Под писменост веќе не се подразбира само вештина на декодирање на напишаните зборови и буквално разбирање на значењето туку се подразбира збир на функционални и трансферни знаења, вештини и стратегии кои се стекнуваат низ интеракција во општествените групи од кои тие се дел. Значи, во основа на ваквото одредување на писменоста лежи гледиштето дека читањето не е унитарна вештина, туку збир на процеси, пристапи и вештини кои се различни во зависност од читателите, типот на текстот, како и целта или ситуацијата во која се чита. Оваа дефиниција претпоставува широк спектар на ситуации во кои способноста на разбирање на прочитаното игра важна улога, почнувајќи од индивидуалните аспирации, стекнувањето на квалификации, па сè до помалку конкретните, како што се среќавање со предизвиците на модерното живеење и унапредување на квалитетот на живеењето. Во согласност со различните контексти во кои се одвива читањето, процената на читачката писменост подразбира користење на целокупниот опсег на различните типови текстови од репертоарот на оние кои самите ученици ги избираат за читање или од оние кои се задолжителни во наставата.

Со читањето се влијае не само на мислите туку и на чувствата и на постапките на учениците. Задачата на наставникот е да ги подготви учениците за читање на текст, при што треба да внимава на следниве елементи:

- целта поради која се чита текстот да се темели врз содржината;

⁵ Core Knowledge – Основни знаења

- презентирање на основниот фонд на зборови и изрази кои би можеле да бидат нејасни;
- охрабрување на учениците да ја предвидуваат содржината;
- активирање на постојното знаење кај учениците;
- поттикнување на дискусија и поставување на прашања што помагаат за читање со размислување;
- преку разговор да се пронаоѓаат врски меѓу дискусиите;
- објаснување на целите на анализата на конкретниот текст за читање.

При ефективното учење на читањето се става нагласок на неколку битни работи во наставната програма Национален панел за читање⁶. Меѓу нив се вбројуваат: изучување на зборови (фонетски и лексички), разбирање на читањето и течност во читањето. Доктор Тимоти Шанахам, во неговиот модел за ефективно описменување (успешно спроведен во јавните училишта во Чикаго) предлага наставна програма заснована на четири различни компоненти: познавањето на зборовите, течност во читањето, разбирање на она што се чита и пишување.

1.1.1.2. Оценување на читањето

При одредувањето на читачката писменост во меѓународните истражувања (ПИСА⁷, ПИРЛС)⁸, се става акцент на значењето на читањето во активното и во критичкото учествување во општеството, со што се промовира способноста на ученикот критички да ги разгледа прочитаните информации и да ги користи за различни намени.

Областа на разбирање на прочитаното е операционализирана преку следниве димензии: форматот на напишаниот текст, кој се однесува на организацијата на текстот и на начинот на презентација на податоците, компетенциите потребни за разбирање на текстот и контекстите во кои е сместена содржината на задачата.

Издвоени се пет аспекти на разбирање на текстот:

- сфаќање на смислата на текстот

⁶ Национален панел за читање NRP (National Reading Panel, 2000)

⁷ Меѓународна програма за оценување на учениците - The Programme for International Student Assessment (PISA)

⁸ Прогрес во меѓународната студија за оспособеност за читање – Progress in international Reading Literacy Study (PIRLS)

- пронаоѓање на информации во текстот
- толкување на значењето на текстот
- рефлексива за содржината на текстот
- евалуација

Овие аспекти се одредени преку наредите и инструкциите во задачите, а потполното разбирање на текстот ги вклучува сите овие процеси.

Секој од овие аспекти може да се демонстрира на различните нивоа на сложеност, а од ученикот се очекува, без разлика на вкупното постигнување, да покаже дека во некоја мера завладеал со секој од овие аспекти:

- *сфаќањето на смислата на текстот* - за да го разбере општото значење на текстот, ученикот го разгледува текстот како целина, односно во општа перспектива. Врз основа на текстот, тој ги формулира претпоставките и врши предвидување, засновајќи ги на првите импресии кои се, иако воопштени, многу значајни при селекција на релевантните информации во текстот. Читателот го демонстрира основното разбирање на текстот со идентификување на главните теми и идеи во текстот, со издвојување на важните идеи, препознавањето на значењето и смислата на текстот;

- *пронаоѓање на информации во текстот* - во секојдневниот живот честопати се наоѓаме во ситуација да ни бидат потребни конкретни и специфични информации или делови од информации. Тоа подразбира прегледување, пребарување, лоцирање и селектирање на релевантните информации. Пронаоѓањето на информации во даден текст подразбира моментно или автоматско разбирање на текстот, при што и има многу малку заклучоци и интерпретации. Читателот мора да го препознае значењето на информацијата или идејата во однос на информацијата која се бара;

- *толкување на значењето на текстот* - развојот на толкувањето (анализа), подразбира разработка и продлабочување на првите импресии и посспецифичните и суштествените идеи на текстот. Додека го открива значењето на текстот, читателот истовремено заклучува за информациите и за идеите кои не се дадени експлицитно. Изведувањето на заклучоците му овозможува на читателот да оди понатаму од буквалното толкување на текстот и да ги пополни празнините, односно неизвесностите во значењето;

- *рефлексива за содржината на текстот и евалуација* - размислувањето за текстот и вреднувањето на неговата содржина претпоставува интеракција и поврзување со

претходните знаења, искуствата и идеите. Читателот ги споредува фактите и ставовите изнесени во текстот со сопствените претстави, сознанија и ставови, ја проценува нивната заснованост, ги открива спротивностите, ги анализира аргументите, докажува и негира, го брани своето гледиште и сопствениот став;

- *рефлексивна за формата на текстот и евалуација* - размислувањето за формата на текстот е најсложениот меѓу наведените процеси. Акцентот се става на резонирањето, на критичката анализа, на процената на соодветноста, на начинот на пренесување и на соопштување на информациите, на разликувањето на фактите од толкувањата. Степенот на разбирањето на текстот се проверува со прашања од отворен тип во кои од читателот се бара објективно и критички да ја разгледа формата на текстот, неговата структура, жанрот, начинот и стилот на пишување.

При разбирање на прочитаното, компетенциите се организирани преку развоен ред според растечката сложеност. Тие прават континуитет од пронаоѓања и репродукции на елементарните факти и основните компетенции преку поврзување на различните и на различно репрезентирани содржини до комплексна евалуација на содржината или формата на текстот.

1.1.2. Пишување (писмено изразување)

Способноста за читање не произлегува од способноста за зборување. Многу ученици кои се флуентни говорници, наидуваат на проблеми кога го изучуваат читањето. Исто така ни способноста за читање не резултира во способност за пишување. Има голем број ученици кои се одлични во читање, но имаат тешкотии при писменото изразување.

Читањето и пишувањето се две тесно поврзани вештини - за да се прочита нешто треба претходно да е напишано и обратно, кога некој нешто пишува, тој мора да знае да чита за да ги поврзува буквите во зборови, а зборовите во реченици за тие да добијат одредена смисла.

Пишувањето е секако неопходна, основна вештина за академски успех. Ниеден ученик не може да постигне добри резултати во учењето ако не е способен да ги организира, поткрепи и презентира своите идеи во пишан текст. „Пишувањето не е одлика со која можат да се пофалат малкумина, туку тоа претставува есенцијална вештина што е потребна

секому“ (College Entrance Examination Board. National Commission on Writing in America's Schools and Colleges., 2003)

Според Карл Нагин од Националниот проект за пишување⁹ (The National Writing Project), „Развивањето на способноста за писмено изразување не нешто со што се раѓаме, или нешто што спонтано доаѓа, туку е плод на систематска работа“ (Nagin, 2003) Тоа е долготраен процес што бара примена на разновидни писмени вежби, почнувајќи од обично препишување, па сè до слободно литературно творење.

На почетокот на шеесеттите години во САД, националниот совет на наставници по англиски јазик (National Council of Teachers of English Language)¹⁰, наредил да се изработи студија за методологијата на наставата по пишување. Студијата покажала дека „меѓу наставниците постои само застарена методологија на пишување“ и дека „фокусот на наставата бил ставен на граматиката, правописот и на начините на пишување (наративно, дескриптивно, ...)“ (Richard Braddock, 1963)

Деведесеттите години важат за период во кој се рedefинираат образовните цели и задачи и се пишуваат стандарди за постигнувањата на учениците. Во 1990 година се издадени неколку книги кои суштински ја променија наставата по пишување. „Што му е потребно на писателот“ (What a Writer Needs)¹¹ (1993) од Ралф Флечер, „Нов поглед кон пишувањето“ (A Fresh Look at Writing)¹² (1994) од Доналд Грејвс, а Калкинсовата „Уметност на наставата по пишување“ (The Art of Teaching Writing)¹³ доби свое реиздание.

Следејќи ги новите трендови и препораки, целите и задачите на наставата по пишување се променија: „Учениците употребуваат разновидни стратегии и соодветно ги следат сите стадиуми во процесот на пишување“ (IRA/NCTE standards for the english language arts, 1996)

Со појавата на новите стандарди се појавија и нови автентични форми за оценување на пишувањето. Претходно при оценувањето на писмените задачи ги земаме предвид

⁹ The National Writing Project and Carl Nagin – Национален проект за пишување

¹⁰ National Council of Teachers of English Language - Националниот совет на наставници по англиски јазик

¹¹ What a Writer Needs –Ralph Fletcher- Што му е потребно на писателот од Ралф Флечер

¹² A Fresh Look at Writing – Donald Graves - Нов поглед кон пишувањето од Доналд Грејвс

¹³ The Art of Teaching Writing – Lucy Calkins - Уметност на наставата по пишување од Луси Калкинс

постоењето на правописни и граматички грешки, а не и создавањето на креативен и имагинативен текст.

Во 1985, во Орегон, првпат се употребува аналитичка скала за оценување на писмените работи која се базира на шест одделни одлики на доброто пишување:

- Идеја и содржина
- Организација на текст
- Стил
- Избор на зборови
- Структура на реченица
- Правопис

Поновите рубрики за оценување на писмените задачи ги стимулираат учениците да го следат процесот на пишување (The Writing Process)¹⁴ и шесте одлики на пишувањето (6 Traits of Writing)¹⁵.

1.1.2.1. Писменото изразување како процес

Рут Кулам во „6+1 Одлики на пишувањето“ (Ruth Culham)¹⁶ образложува дека: „Пишувањето е процес кој може да се разложи на неколку едноставни чекори кои можат лесно да се научат“ (Culham, 2005).

- Подготовка за пишување

Во оваа фаза учениците размислуваат за што ќе пишуваат, собираат информации, одбираат и формулираат теми интересни за нив, поставуваат прашања за да разјаснат што е тоа што сакаат да кажат, прават листа на интересни содржини за пишување и се прави план за пишување.

- Работна верзија

Во оваа фаза учениците ги запишуваат идеите на хартија како што доаѓаат, грубо, пред да ги заборават. Резултат на оваа фаза можат да бидат само зборови кои ја сугерираат темата, цртеж, слика од списание, веб-страница или

¹⁴ The Writing Process - процесот на пишување

¹⁵ 6 Traits of Writing - шесте одлики на пишувањето

¹⁶ 6+1 Traits of Writing - Ruth Culham - “6+1 Одлики на пишувањето” од Рут Кулам

весник, усно објаснување пред целото одделение или конвенционален текст. Во оваа фаза е важно да се дозволи протокот на идеи, а се обесхрабрува внимавање на правописот или граматичките грешки.

- **Споделување**

Учениците треба да се охрабрат да ја споделат својата работна верзија со своите соученици или со наставникот колку и да се несигурни за она што го напишале. Може да се искористат одделните одлики на пишувањето за полесно да ги препознаат главните идеи, организацијата на текстот, изборот на зборови, текот на речениците и стилот на пишување.

- **Ревизија**

Ревидирањето на напишаното е особено корисен начин за да се направи пишаниот текст помокен и интересен. Тоа може да биде едноставно заменување на еден збор со друг, скратување или продолжување на речениците, додавање на повеќе детали, но и да се однесува на разработка на идејата додека не стане појасна, обрнување на внимание на правилниот редослед на напишаното, избор на зборови кои се однесуваат на дадената тема и публиката за која е наменет текстот и така натаму.

- **Поправка**

Ученикот го прегледува текстот обрнувајќи внимание на правилната употреба на голема буква, правилната употреба на правописните знаци, параграфирање, граматичките грешки итн.

- **Презентација**

Главното внимание е свртено кон изгледот на напишаното, среденоста на текстот и читливоста. Учениците кои знаат дека текстот ќе го прочита некој друг освен наставникот обрнуваат особено внимание на пишувањето на буквите, па дури и оние кои знаат дека имаат лош ракопис повеќе ќе се потрудат.

1.1.2.2. Модели на писменото изразување

Многу истражувања се направени во последниве години за подобрување на методологијата на писменото изразување. Во 2007 година мета-анализата на Грам, во која беа вклучени ученици од четврто одделение во основното, до четврта година средно образование, се изложени единаесет „елементи на наставата по писмено изразување“.
(Steve Graham, 2007)

Грам во својата студија препорачува методи од многу експериментални истражувања меѓу кои:

- Анализа на примери на добри писмени работи
- Часови на кои прецизно се изучува процесот на пишување
- Давање на поодделни специфични цели за секоја писмена задача
- Вклучување на учениците во групни активности во кои заедно ќе се применат научените стратегии за писмено изразување

Националниот центар за евалуација на образованието и регионална поддршка (NCEERA)¹⁷ во 2012 година издадоа прирачник за „Дидактика на наставата за писмено изразување за учениците од основните училишта“¹⁸ (Graham, et al., 2012). Во овој прирачник се изразува потреба од секојдневни писмени вежби за да се вежба процесот на пишување, кој треба да се применува во најразлични ситуации и околности.

Оценувањето на писменото изразување е комплексен процес. Во мета-анализата Грам, Харис и Хеберт го истражуваат значењето на формативното оценување за подобрување на писменото изразување. (Graham, Harris, & Hebert, 2011). Како резултат на оваа анализа произлегува „Моделот за подучување и оценување на писменото изразување со 6+1 елементи“¹⁹, кој е поткрепен со практични примери.

Овој модел се појавува на почетокот на осумдесеттите години и е плод на долгогодишна работа на наставниците и експертите за наставни планови и програми од Северозападниот образовен курикулум²⁰. Во понатамошниот текст ќе се задржиме на шесте основни елементи претставени во овој модел за писмено изразување.

¹⁷ National Center for Education Evaluation and Regional Assistance

¹⁸ Teaching Elementary School Students to be Effective Writers

¹⁹ The 6 + 1 Trait® Writing Model of Instruction & Assessment

²⁰ The Northwest Education Curriculum

- Идеја и содржина

Секој процес на писмено изразување започнува со идеја. Учениците секогаш ќе се навраќаат на почетната идеја, бидејќи таа ја носи главната порака, содржината, односно темата на пишаниот текст. Идејата е силна кога пораката е јасна, меѓутоа добрите писатели користат детали кои се интересни, важни, информативни и неочекувани за читателот. Успешните писатели не му кажуваат на читателот она што веќе го знае туку му го откриваат она што често е скриено и непредвидено, она што е единствено и посебно.

- Организација на текст

Организацијата на писмениот состав е внатрешната структура на еден текст којашто одговара на главната идеја. Таа може да биде базирана на споредба и контраст, дедуктивна логичност, подробна анализа тока по точка, развој на општата тема, хронолошки редослед на настани, итн. Кога писмената работа е и добро организирана делото започнува добро осмислено и кај читателот создава чувство на исчекување. Настаните се случуваат со логичен редослед, информациите се соодветно и навремено дозирани, така што читателот никогаш не губи интерес. Конекциите меѓу идеите се силни и го водат читателот низ делото кое завршува со разврска, која дава одговор на значајните прашања, но сепак остава нешто neodговорено докрај, односно нешто за понатамошно размислување.

- Стил

Стилот претставува душата и срцето на писателот која извира од пишаните зборови. Оттаму доаѓа чувството дека ни се обраќа вистинска личност, која се грижи за пораката што ја испраќа. Писателот кој успева да внесе дел од себе во пишаните зборови, успева да стави вечен потпис по кој е еден и единствен и секаде препознатлив.

- Избор на зборови

Употребата на богат, разновиден, јасен речник го збогатува текстот, успева да го трогне и возбуди читателот. Во писменото изразување, убавиот избор на зборови може да ги побуди сензорните перцепции, да ги разјасни и прошири идеите и да го пренесе читателот во нови неоткриени светови. Користењето на стилски изразни средства, како што се метафора, хипербола, епитети и др., ја збогатуваат писмената работа и го задржуваат вниманието на читателот.

- Структура на реченица

Од структурата на реченицата зависи читкоста на текстот. Тоа, всушност, го дава „звукот на текстот“, како тој звучи додека се чита на глас. Текстовите со добра структура на реченицата имаат ритам, моќ и движење. Речениците се со различна должина, почеток и стил. Тие се добро структурирани, што му овозможуваат на читателот со особена леснотија да минува низ текстот.

- Правопис

Правописот претставува техничка прецизност на текстот и вклучува пет елементи: спелување, интерпункциски знаци, употреба на голема буква, граматички грешки, параграфирање.

- Презентација

Презентацијата на писмената работа комбинира визуелни и текстуални елементи. Тоа е начинот на кој се претставува потрагата на хартија. Дури и ако идеите, зборовите и речениците се јасни, прецизни и добро структурирани, текстот нема да биде привлечен за читање доколку не ги следи препораките за презентација. Тоа се: рамнотежа меѓу празен простор со текст, цртежи, педантност, ракопис, избор на фонт, маргини и целосен впечаток. Презентацијата е клучна при подготовката на одреден текст за публикување.

1.1.3. Зборување и слушање

Зборувањето и слушањето се веројатно најзапоставените јазични вештини во наставната практика. Во својата книга „Подучување на основните вештини на слушање и зборување“, Ерик Палмер укажува на потребата за активно подучување на овие вештини. „Не можеме од учениците да создадеме добри говорници ако само повремено им дадеме задача да зборуваат на час. Не можеме да создадеме добри писатели ако инсистираме да пишуваат многу и не можеме да имаме добри слушатели ако ги натераме да слушаат на час. Овие вештини се подучуваат исто како и сите други“ (Palmer, 2014). Палмер вели дека во просек еден возрасен човек комуникацијата ја спроведува со:

- Пишување 9%
- Читање 16%
- Зборување 30 %
- Слушање 45%

Три четвртини од комуникацијата се одвоени за слушање и зборување, што е причина повеќе да се посвети повеќе време на наставата по овие вештини.

Според авторите на „Подучување на зборување и слушање во основното образование“ (Teaching Speaking and Listening in the Primary School)²¹, многу наставници се изјасниле дека „собирањето на податоци за постигнатоста на стандардите за зборување и слушање е една од најтешките задачи за еден наставник“. (Elizabeth Grugeon L. H., 2005) Тие предлагаат да се има чек-листа во која ќе се бележат податоците за овие вештини во различни ситуации во текот на наставата кога тие одговараат на прашања, слушаат приказни, следат усни инструкции, кога работат во групи и учествуваат во дискусии на часот. Притоа треба да се имаат предвид следните фактори:

- како ученикот го разбира и користи јазикот
- способноста за комуникација еден-на-еден и во помали и поголеми групи
- способноста да комуницира со познати и непознати
- способноста да го задржи интересот на публиката

²¹ Подучување на зборување и слушање во основното образование -Teaching Speaking and Listening in the Primary School

- способноста да резонира и дебатира со аргументи
- способноста да сумира
- способноста да слуша други во различни ситуации
- способноста да поставува прашања и др.

1.1.3.1. Слушање

Слушањето е дел од јазичната комуникација и се користи во секојдневната интеракција со надворешниот свет. Според авторите на „Подучување на комуникативните јазични вештини”²², „слушањето е психолингвистички процес што се состои од различни нивоа на активности, од примање на звуците, до вклучување на личното искуство и до вклучување на културолошкиот и социолошкиот контекст во определување на значењето на слушнатата информација. Ученикот не е само пасивен восприемач и сведок на звучните дразби. Во текот на слушањето тој е активен учесник во комуникативниот процес, со севкупноста од ментални способности и со својот интелектуален и создаен капацитет“. (Lee & VanPatten, 2003)

Поимот слушање, всушност, подразбира слушање и разбирање на испратената информација. Постојат два вида рецепција (слушање) на информацијата:

- неинтерактивна - неинтерактивни ситуации на слушање се, на пример: слушањето на музика, телевизијата, филмот, предавањата итн.
- интерактивна - вклучува конверзација лице в лице или телефонски разговор; во оваа ситуација лицето еднопобудруго слуша и зборуваа и притоа може да побара побјаснување или повторување на информацијата;

Според тоа, и наставните задачи можат да бидат насочени само кон разбирање на слушнатото, или да бидат интерактивни, кои од учениците ќе бараат да бидат активно вклучени во комуникативниот процес. Една од суштинските цели на наставата по јазик е да ги подготви учениците да го користат јазикот во реални животни ситуации, што подразбира интерактивно слушање на јазикот, не само во училиштето туку и надвор од него.

²² Подучување на комуникативните јазични вештини – Making Communicative Language Teaching Happen

1.1.3.2. Зборување (говорно изразување)

Говорот има значајна, незаменлива улога во животот на човекот, а особено значење во учењето. И покрај тоа што говорот настанал како потреба за меѓусебно разбирање меѓу луѓето, подоцна и самиот почнал да го стимулира својот развој. Зборувањето е специфична човечка вештина, својствена само нему. Како средство за меѓусебно разбирање, комуницирање и информирање, говорот го следи човекот во секојдневниот живот.

Човечкиот говор често се користи и како средство за влијание врз други луѓе. Со негово посредство може да се влијае врз мислите и чувствата на другите, врз нивната свест, врз начинот на нивното однесување, а со тоа луѓето можат да заземаат став кон животот, воопшто.

Во традиционалната настава преовладуваат задачи кои од учениците бараат да опишат ситуација или слика, или од учениците бара да се изразат на одредена тема, без притоа да се земе предвид комуникативниот чин. Според Савињон, „кога учениците ќе ги усвојат формите и ќе ги поврзат со значењето во контекстуализирана ситуација (преку активности во структуриран инпут, а не преку механички вежби) можеме да сметаме дека тие се оспособени за користење на јазикот во комуникативни цели“. (Savignon, 1997)

Наставата по зборување не треба да е насочена кон вежбањето на јазикот, туку кон употребата на јазикот за размена на информации во интеракција со други соговорници во разни комуникативни ситуации. Тоа ќе им овозможи на учениците да се изразат со вистински јазик, да ги изградат комуникациските вештини и да го изразат своето мислење, тврдат авторите на „Прирачник за наставата по немајчин јазик“. (Алексова, Гордана и др., 2011)

1.1.4. Јазик

Јазикот одиграл огромна улога во развојот на цивилизацијата, културата, науката, техниката и уметноста. Тој на свој начин претставува и предуслов за нивниот развој, како и начин на пренесување на искуствата од постарите на помладите генерации. Според тоа, тој претставува незаменливо средство на прогресот. Истовремено, јазикот е и средство за запознавање и за проучување на минатото. Тој е најбогат чувар на културните придобивки на еден народ.

„Совладувањето на знаењата и развивањето на вештините од јазичното подрачје во наставата во основното образование во современ контекст, сè повеќе се гледа како холистички процес, во кој одделните подрачја се помалку или повеќе сместени во еден сеопфатен систем на учење на јазикот, без разлика за кој негов аспект станува збор.” (Томевска-Илиевска, 2015)

1.1.4.1. Граматиката и правописот во функција на развивањето на јазичните вештини

Граматиката и правописот имаат фундаментално значење за воспитно-образовната работа во основното училиште. Учењата на модерната граматика нè упатуваат на јазикот да гледаме како на систем со многу сложена структура, што е клучно поврзана со другите форми на човековото дејствување. Јазикот, покрај тоа што е подложен на строги правила, е и еластично подвижен и стабилен, што ја дава можноста за оригиналност и посебност на јазичниот израз.

Современата настава по јазик треба да упатува на правилата на изразување и да овозможи развој на јазичното мислење, да оспособи набљудување и споредување на јазичните појави, да насочи кон богатство на изразот, а сето тоа да се прави поаѓајќи од устен или запишан текст, во чијашто основа е обликуваната реченица.

Во предметната настава по јазик се препорачува јазично-изразниот пристап, втемелен на функционалната дидактичка граматика, која инсистира на практични вежби на јазична употреба, а потоа на осознавање на основните јазични факти и правила со помош на кои полесно ќе се совлада стандардно-јазичната норма.

1.1.4.2. Настава по правопис

Усвојувањето на правописните правила и знаци, интерпункцијата, како и нивната примена во наставата по англиски јазик е сложен процес. Тој процес бара ангажираност на говорот и слухот, односно неделиво е поврзан со правилниот говор на наставникот и на учениците, а зависи, исто така, и од квалитетот на усвоените содржини од наставното подрачје јазик.

Правописот не се обработува одделно од јазичните содржини, а при пишувањето треба секогаш да се настојува да се сфати значењето на напишаното. Во наставната практика е неопходна систематска примена на соодветни вежби, кои ќе придонесат за правилно пишување. Треба да се има предвид дека доброто зборување не секогаш одразено во писмена форма, значи и правилност во пишувањето.

Наставните принципи имаат многу значајна улога во совладувањето на наставните содржини од правопис, а особено принципот на постапност и систематичност, единството на теоријата и практиката, трајноста на знаењата и умеењата и свесната активност на ученикот. Кон нив се приспособуваат целите, содржините и формите на писмените вежби.

Правописните вежби можат да бидат: одделни (прости, елементарни, еднонасочни) и општи (сложени, повеќенасочни), во зависност од сложеноста и стручниот опфат на правописната вежба.

- Простите вежби се прават со цел да се запознае и да се усвои едно правописно правило. Овие вежби се функционални, бидејќи постојат многу правописни правила и исклучоци. Тие одделно го опфаќаат применувањето на секој правописен знак, потоа пишувањето на големата буква, одделното и слеано пишување на зборовите, поделбата на зборот при пренесување на дел од зборот во друг ред, пишување на скратениците итн.

- Сложените вежби содржат разновидни правописни барања кои се подеднакво важни за обука и за проверка, а се резултат на правописна материја што претходно подолго време била запознавана и вежбана. Тие првенствено се остваруваат во форма на диктати. Постојат повеќе видови диктати:

- автодиктат;
- диктат со пресретнување на грешки;
- диктат со избор;

- контролен диктат.

1.1.4.3. Лексиката како посебно јазично подрачје

Основните поими во збогатувањето на речникот кај учениците од основното училиште ги разгледуваме во нивната оперативна смисла. Од множеството поими поврзани со лексиката, односно речникот, ќе ги разгледаме зборот, речничкиот обем, активниот и пасивниот речник.

Зборот е глас или низа од гласови со кои се обележува некој поим или мисла. Тој претставува најмала говорна реализација, се изговара со еден акцент, има некакво значење и цврсто не е сврзан со други гласовни споеви. Зборот најчесто се сфаќа како фонетска, семантичка и синтаксичка единица.

Според таа основа се разликува: формата или гласовниот состав на зборот, значењето или содржината на поимот што го означува зборот, функцијата или службата што зборот ја врши во реченицата или во целината од зборови. Набљудуван надвор од реченицата, зборот има две страни: гласовниот состав што го означува зборот (означувачка страна) и содржината на тој гласовен состав (значењето на зборот). На зборовите може да им се пристапува од:

- етимолошка гледна точка - врз основа на нивното потекло;
- фонолошка гледна точка - според фонолошкиот состав, од тоа дали се еднословни или повеќесловни, дали се акцентирани или неакцентирани, дали се енклитики или проклитики...;
- морфолошка гледна точка - дали се прости или изведени, променливи или непроменливи;
- реченичко гледиште - дали се самостојни, односно полнозначни или се несамостојни, односно службени;
- лексичка гледна точка - дали се домашни или странски, живи или мртви, литературни или дијалектни;
- семантичка гледна точка - дали се произволни, мотивирани или произволни, немотивирани, потврдни или одречни...;

од гледиште на стилската функција - какви реакции предизвикуваат кај читателите.;

- од гледна точка на нашиот правопис.

Речничкиот обем го опфаќа целокупниот зборовен состав на определен јазик. Тој може да се однесува на литературниот јазик, народниот јазик, дијалектниот јазик, јазикот на некоја општествена или професионална група, јазикот на определена возраст, јазикот на определена личност.

Од методски аспект, посебен интерес претставуваат речничкиот обем на определена возраст ученици и речничкиот обем кај одделни ученици.

Активен речник

Активниот речник го сочинуваат оние зборови што говорниот субјект ги познава, разбира и ги користи во своето изразување и комуницирање. Во тој состав спаѓа и таканаречениот основен речник со кој се служат општествените групи и возрасните. Основниот речник е темел на активниот речник.

Пасивен речник

Пасивниот речник се однесува на обемот на зборовите што слушателот ги разбира кога ќе ги слушне или ќе ги прочита, но со нив не се служи во своето изразување. Постојат мислења дека пасивниот речник е дури 12 пати пообремен од активниот речник.

Присуството на зборови што означуваат општо значење ја претставува општоста во речникот на учениците. Испитувањето на речникот и резултатите од испитувањето овозможуваат да се дефинира говорната зрелост на учениците во одделни периоди и систематски да се планираат и да се оживотворуваат програмските форми и содржини за негово засилено развивање и збогатување.

1.2. Програмска поставеност на наставниот јазик

Наставен јазик во повеќето меѓународни училишта е англискиот јазик. Тој го зазема централното место во наставната програма од петто до осмо одделение. Заедно со математиката, природните науки и општествените науки е еден од „основните предмети”²³ (Core Subjects) што се изучуваат од петто до осмо одделение во предметната настава.

1.2.1. Општи карактеристики на програмата за англиски јазик

Во наставниот план англискиот јазик е застапен со 5 часа неделно или 180 наставни часа годишно и е задолжителен за сите ученици. Целокупната настава по сите наставни предмети во меѓународните училишта се изведува на англиски јазик. Затоа сите наставници, независно што изведуваат настава по друг наставен предмет, се индиректно одговорни за усвојувањето на англискиот јазик и на јазичните знаења и вештини. Наставата по англиски јазик на свој специфичен начин придонесува во реализација на целите на целиот воспитно-образовен процес и формирањето на личноста на ученикот. Поради тоа, наставата по англиски јазик има примарно место во основното образование и воспитание во меѓународните училишта.

1.2.2. Цели и задачи на наставата по англиски јазик

Воспитанието и образованието на една генерација е најважниот дел од едно општество и секоја земја настојува да влијае на правилниот развој на овие генерации. Сите наставни предмети треба да се во корелација со општата цел на воспитанието и образованието, па така и наставата по англиски јазик треба на свој специфичен начин да придонесе во остварувањето на таа општа цел.

Јазичните знаења и способности кои треба да ги совладаат учениците од петто до осмо одделение се предвидени во програмата по англиски јазик како дел од основните државни стандарди за англиски јазик и писменост во општествените и природните науки и техничките предмети (Common Core State Standards for English Language Arts & Literacy in Social Studies, Science, and Technical Subjects).²⁴

²³ Core Subjects – основни предмети– English Language Arts, Math, Science, Social Studies

²⁴ Основните државни стандарди за англиски јазик и писменост во општествените и природните науки и техничките предмети - (Common Core State Standards for English Language Arts & Literacy in Social Studies, Science, and Technical Subjects)

Во САД образовните стандарди постојат уште од почетокот на деведесеттите години. Во почетокот на првата деценија од XXI век секоја држава изработува свои стандарди кои даваат насоки за тоа кои знаења и способности треба да ги совладаат учениците во текот на основното и средното образование. Секоја држава поставува свои критериуми за компетенциите на учениците. Ова беше една од причините за воведување нова иницијатива за унифицирање на стандардите и критериумите. Како резултат на тоа се појавуваат основните државни стандарди (Common Core State Standards)²⁵.

Иницијатива за воведување нови образовни стандарди во САД беше поттикната во 2009 година од страна на лидерите на 48 држави, гувернери и водечките луѓе во образованието кои се дел од Центарот на националната асоцијација на гувернери (National Governors Association Center for Best Practices (NGA Center))²⁶ и Советот на водечките претставници на државните училишта (The Council of Chief State School Officers (CCSSO))²⁷. Раководителите на училишните области и директорите на училиштата во оваа иницијатива ги препознаа искрените заложби да се обезбеди квалитетно образование за сите ученици и заложбата сите ученици да се стекнат со средно образование и да се подготват за натамошно образование на високообразовните институции, за успешни кариери и успешен живот. Стандардите произлегуваат од:

- веќе постојните стандарди;
- искуствата на наставниците и реномирани експерти од областа на образованието;
- повратната информација од пошироката јавност.

По завршувањето на развојната фаза, државите најпрво доброволно, а потоа и формално ги воведоа ККСС стандардите во своите училишта. Во моментот 42 држави, областа Колумбија, четири територии и Министерството за одбрана, кој се грижи за образованието на своите припадници надвор од државата (Department of Defense Education Activity - DoDEA)²⁸ ги имаат усвоено овие стандарди.

²⁵ CCSS - основните државни стандарди (Common Core State Standards)

²⁶ Центар на националната асоцијација на гувернери (National Governors Association Center for Best Practices (NGA Center))

²⁷ Советот на водечките претставници на државните училишта (The Council of Chief State School Officers (CCSSO))

²⁸ Министерство за одбрана кој се грижи за образованието на своите припадници надвор од државата (Department of Defense Education Activity - DoDEA)

Во структурата на програмата се поместени следните елементи:

- идентификациски податоци;
- образложение како да се чита документот;
- цел на наставниот предмет;
- стандарди за англиски јазик од градинка до петто одделение;
- стандарди за англиски јазик од шесто одделение до четврта година гимназија.
- Прилози

Јазичните знаења и способности во документот Common Core State Standards for English Language Arts & Literacy in Social Studies, Science, and Technical Subjects «преводи се организирани во неколку подгрупи или области:

- читање со разбирање (Reading);
- пишување (Writing);
- слушање (Listening);
- зборување (Speaking);
- јазик (Language).

Во продолжение ќе ги претставиме целите за секоја област поодделно, преземени од <http://www.corestandards.org/>. (Council of Chief State School Officers (CCSSO) and the National Governors Association Center for Best Practices (NGA Center), 2015).

1.2.2.1. Цели на наставата по читање со разбирање

Наставните цели што се наведени подолу се преземени од ККСС - основните државни стандарди (Common Core State Standards)

Во областа читање се предвидува учениците да ги совладаат основните вештини на читање кои се претставени подолу, а тие се:

1. ученикот да развие вештини за внимателно читање на текст за да го разбере неговото значење и да извлече заклучоци. Заклучоците да ги поткрепи со прецизни цитати од текстот за да покаже разбирање;
2. ученикот да ги одреди главните идеи и темата на текстот и да го анализира нивниот развој. Да ги прераскаже и сумира главните детали и идеи;

3. ученикот да ги анализира главните и споредните ликови. Да образложи како и зошто ликовите, настаните и идеите се развиваат и да го опише нивниот сооднос во текот на целиот текст;
4. ученикот да го протолкува значењето на зборовите и на фразите кои се користат во текстот, вклучувајќи го нивното техничко, конотативно и фигуративно значење. Да образложи како изборот на зборови го обликува значењето и стилот на текстот;
5. ученикот да развие вештини и знаења за анализа на структурата на текстот, вклучувајќи и како одредени реченици, параграфи, и поголеми делови од текстот (поглавје, чин, или строфа) содејствуваат меѓусебно и со целината;
6. ученикот да оцени како гледиштето или целта ја одредуваат содржината и стилот на текстот;
7. ученикот да ја интегрира и евалуира содржината презентирана во разни формати и медиуми, како визуелни така квантитативни и со зборови;
8. ученикот да ги опише и оцени аргументите (доказите/причините) и тврдењата во текстот, а, исто така, и валидноста на расудувањето и значењето и присуството на доволен број докази;
9. ученикот да анализира и спореди како два автора користат различен пристап за реализација на два или повеќе текста со слични теми;
10. да читаат и разбираат комплексни литературни и научно-популарни текстови самостојно и вешто (компетентно);

Понатаму, во програмата се претставени и конкретните цели на наставата по читање кои се поделени на две компоненти.

Читање и разбирање на литературни текстови

Од областа на литературни текстови ученикот треба да покаже:

- разбирање на главната идеја на текстот и таа да ја поткрепи со цитати од самиот текст;
- да извлече заклучоци, да направи поврзување и нив да ги потврдат;
- да ги одредат централните идеи и теми;
- да можат да прераскажат и сумираат, користејќи се со одбрани детали;

- да анализираат ликови, настани и идеи, нивната интеракција и развој;
- да се споредат и контрастираат ликови и теми во рамките на еден текст или паралелно во повеќе текстови од различни култури;
- да се дефинираат и опишат ликовите, местото и централните настани во едно дело;
- од структурата на литературното дело треба да знаат да анализираат како изборот на зборови и стилски фигури влијае на значењето или тонот;
- да ги анализираат структурата на литературното дело, вклучувајќи го односот на деловите еден со друг и со целината, редоследот на настаните и стилските фигури;
- да ги поврзат информациите од илустрациите со информациите од текстот.
- паралелно да анализираат два текста со слична тематика за да се здобијат со знаење за тоа како два автора имаат различен пристап во разработката на темата.

Читање и разбирање на научно-популарни текстови

Во овој дел учениците треба да покажат:

- разбирање на главната идеја на текстот, која треба да ја поткрепат со цитати од самиот текст;
- да извлечат заклучоци, да направат поврзување и нив да ги потврдат;
- да ги одредат централните идеи и теми, да можат да прераскажат и сумираат, користејќи се со одбрани детали;
- да се споредат и да ги контрастираат важните поенти и главните идеи во самите текстови и со други текстови;
- да се анализира развојот и интеракцијата на ликови, настани и идеи;
- да анализираат како изборот на зборови и стилски фигури влијае на значењето или тонот.

1.2.2.2. Цели на наставата по пишување

Секоја година во писменото изразување од учениците се очекува да покажат повисоко ниво на примена на сите аспекти на јазикот, почнувајќи од речничкиот фонд и синтаксата, па сè до развојот и организацијата на идеите во сè покомплексни содржини. Од учениците се очекува да ги совладаат стандардите предвидени за секое одделение и да ги задржат, истовремено и да ги надградат знаењата и вештините во секоја наредна година од нивното образование.

Во компонентата пишување се предвидува развивање на повеќе способности:

1. ученикот да пишува со аргументи за да ги потврди тврдењата во анализата на битни (важни/конструктивни) теми или текстови, користејќи се со оправдано (логичко) резонирање и со доволен број битни докази;
2. ученикот да пишува различни текстови во кои јасно и прецизно се обработуваат и пренесуваат комплексни идеи и информации преку успешна (корисна) селекција, организација и анализа на содржината;
3. ученикот да пишува наративни текстови за да развијат реални или нереални (имагинативни) доживувања или настани, користејќи се со корисни техники, добро одбрани детали и добро структуриран редослед на настани;
4. ученикот да создаде јасен и кохерентен (разбирлив) текст во кој развојот, организацијата и стилот на текстот се соодветни на задачата, целта и намената;
5. ученикот да го подобри, развие и засили пишувањето преку планирање, ревидирање, едитирање, препишување или преработување со нов пристап;
6. ученикот да користи технологија (интернет) за да создаде и публикува текст, како и за соработка со други;
7. ученикот да спроведе краток, како и подолготраен (продолжен) истражувачки проект заснован на фокусирани (јасни) прашања, истражување кое покажува разбирање на проблемот при истражувањето;
8. ученикот да користи соодветни податоци од повеќе печатени и дигитални извори, притоа да ја оцени нивната кредибилност и веродостојност и правилно да ги искористи за да избегне плагијат;

9. ученикот да презентира податоци од литературни и научно-популарни текстови за да ги поддржи своите анализи, размислувања и истражувања;
10. ученикот рутински да пишува текстови со различни задачи, цели и намени во подолги и пократки временски рамки.

1.2.2.3. Цели на наставата по зборување и слушање

Во конкретните цели од компонентата зборување и слушање се наведени следните цели:

1. ученикот да се подготви и активно да учествува во различни конверзации и соработки со различни партнери, да се надоврзува на туѓите идеи, како и јасно и уверливо да ги изрази своите;
2. ученикот да презентира информации пренесени во различни медиумски формати;
3. ученикот да ја одреди намерата на говорникот, неговото размислување, поткрепеноста со докази и ораторство;
4. ученикот да искаже информации, наоди и да ги поткрепи со такви докази за да можат слушателите да ја следат мислата на говорникот, а организацијата, развојот и стилот на говорот да соодветствуваат со задачата, целта и намената;
5. стратешко користење на технологија и визуелен приказ на податоци за да се зголеми разбирањето на презентацијата;
6. ученикот да го приспособи говорот за различни ситуации и задачи, да прикаже познавање на стандардниот јазик.

1.2.2.4. Цели на наставата по јазик

Целта на наставата по јазик е да ги воведо учениците во системот и во структурата на англискиот јазик, да ги запознае со основните законитости во синтаксата, морфологијата, фонетиката, лексиката и правописот и да ги оспособи создаените законитости и целокупното изразно и друго богатство на јазикот слободно и творечки да го користат во

својот устен и писмен говор и во меѓучовечката комуникација, како ученици и како граѓани. Задачите на наставата по јазик се:

1. ученикот да прикаже познавање и употреба на граматичките правила на англискиот стандарден јазик при зборување и пишување;
2. ученикот да покаже познавање и употреба на правописните правила на англискиот стандарден јазик при зборување и пишување;
3. ученикот да покаже разбирање како функционира јазикот во различни контексти, да избере соодветен јазик во усното и писменото изразување;
4. ученикот да го разбере или појасни значењето на непознат збор или збор и фраза со повеќе значења, користејќи го контекстот во кој се наоѓа или, пак, со анализа на деловите на зборот и користење на дополнителни материјали ако е соодветно;
5. ученикот да прикаже разбирање на односот на зборовите и нијансите во значењето на зборовите;
6. ученикот да користи палета од општи академски зборови и зборови и фрази од специфични области кои се доволни за читање, пишување, зборување и слушање на факултетско ниво;
7. ученикот да прикаже самостојност во учењето на нов речнички фонд.

1.3. Планирање и реализација на наставата по англиски јазик

Успешната реализација на наставата по англиски јазик во голема мера зависи од добрата подготовка. Поради тоа, наставниците изработуваат годишно, полугодишно, месечно, неделно и дневно планирање, како и планирање на секој наставен час поединечно. Водени од залагањата за развој на индивидуалните способности и потенцијали на ученикот сè повеќе се инсистира на индивидуалниот пристап во наставната работа.

Дидактичкиот модел на традиционален наставен час, составен од вовед, главен и завршен дел, со евентуални вежби и задавање на домашни задачи, сепак не овозможува творечка наставна организација на часот.

Во современата настава по граматика е многу позначаен добро поставениот и моделиран создаен пат отколку нормативно организираниот и заокружен училиштен час,

што бара зачестено спојување на индукцијата и дедукцијата, анализата и синтезата, конкретизацијата и апстракцијата, теориските информации и практичната обука. Наставникот треба да го има предвид проверениот модел на настава: евокација - сфаќање на значењето и рефлексija - што го развива критичкото мислење кај учениците, а е главна задача на предметот јазик.

1.4. Проверување на јазичните знаења и способности на учениците

Од времето на Сократ до денес, основната цел на сите типови на оценување во наставата останале исти: да се разбере и поддржи учењето на ученикот.

Сепак, од времето на Сократ, па до денес, процесот на оценување еволуирал во значајна мера. Денес, постојат многу различни видови оценување во образованието, што се применуваат за многу различни цели. Различните видови на оценување и нивните критериуми според Заедничката европска рамка за изучување, настава и оценување на јазиците, Совет за културна соработка, Комитет за образование, Оддел за современи јазици, се прикажани во табела 1.

Табела бр. 1

Различни видови на оценување и нивните критериуми според Заедничката европска рамка за изучување, настава и оценување на јазиците, Совет за културна соработка, Комитет за образование, Оддел за современи јазици ²⁹			
1.	Оценување на постигања	14.	Оценување на способност за употреба
2.	Оценување според норми	15.	Оценување според критериуми
3.	Пристап на mastery learning	16.	Оценување според одреден континуум
4.	Формативно оценување	17.	Сумативно оценување
5.	Континуирано оценување	18.	Оценување на фиксни термини
6.	Директно оценување	19.	Индириектно оценување
7.	Оценување на изведба	20.	Оценување на знаење
8.	Субјективно оценување	21.	Објективно оценување
9.	Оценување според листа на постигања	22.	Оценување според изведба
10.	Оценување според впечаток	23.	Оценување со насочен суд
11.	Холистичко оценување	24.	Аналитичко оценување
12.	Оценување во серии	25.	Оценување во категории
13.	Оценување од други	26.	Самооценување

²⁹ Извор: Заедничка европска рамка за изучување, настава и оценување на јазиците, Совет за културна соработка, Комитет за образование, Оддел за современи јазици, Грац 2001г.

Во секојдневната наставна практика се среќаваме со различни нивоа на познавање на јазикот. Затоа изборот на соодветни наставни техники и методи е од големо значење. Резултатите од истражувањата на усвојувањето јазик укажуваат дека секој ученик учи на свој индивидуален начин, како и на тоа дека учењето претставува сложен процес и токму заради тоа наставниците треба изборот на техниките и методите да го направат врз основа на претходно добиени сознанија за знаењата и способностите на нивните ученици.

Секој искусен наставник барем еднаш си го поставил прашањето: Дали моите ученици ги совладуваат знаењата и вештините предвидени во програмата? Колкав напредок постигнуваат во текот на годината?

Оценувањето во образованието се стреми да ги одговори овие прашања, обезбедувајќи важен увид и проценка на наставата и наставниот процес.

Општо земено, предавачите се согласни за две многу сеопфатни категории на оценување во образованието: формативно, привремено и сумативно.

Формативното оценување обезбедува јасни повратни информации за учениците и ги поставува наставните цели.

формативното оценување има:

- јасно објаснета поврзаност со наставната единица;
- нуди разни видови стратегии и може да биде неформално;
- им помага на наставниците слободно да го моделираат наставниот процес, одошто да се насочени кон оценување на изведбата на ученикот.

Според Киро Поповски „формативното проверување и оценување му помага и го поттикнува ученикот да се развива и да напредува. Одговарајќи на прашањето што постигнал ученикот, формативното проверување и оценување може да покаже што и како треба ученикот да учи понатаму“. (Поповски Киро, Ѓ. Ќосев, Р. Стоилевска, Г. Ѓоргова, 2006).

Основната цел на формативното оценување не е во оценувањето туку да влијае на понатамошното учење на учениците.

Значењето се состои во тоа што ученикот има повратна информација за целите што треба да ги постигне, активно е вклучен во следењето и проценувањето на сопственото

учење. Наставникот има навремена информација за напредокот на ученикот и може да ја моделира наставата според потребите на своите ученици. Тоа секако има превентивна улога и претставува клучен елемент за управување со процесот на наставата и учењето.

Сумативното оценување го потврдува знаењето. Наставниците најчесто вршат сумативно оценување на крајот на наставната тема за да одговорат на прашањето – Што научија учениците?

Сумативното оценување се користи со најразлични инструменти вклучувајќи:

- Тестови од крајот на темата и тестот кој е на крај на целиот предмет
- Портфолија (Ученички досиеја)
- Усно испрашување
- Истражувачки проекти
- Стандардизирани екстерни тестирања

Во многу земји законите наложуваат екстерни тестирања. Податоците од овие тестирања често се користат за согледување на степенот на постигнатост на целите, за оценување на работата на училиштата, директорите и наставниците и наставните програми. Со оглед на тоа дека сумативното оценување се спроведува на крајот на наставниот процес, тоа се користи за евалуација на наставниот процес, а не за да даде информации за моделирање на наставата според потребите на учениците.

Постои еден широк меѓупростор меѓу формативното оценување кое секојдневно го спроведува наставникот во однос на учењето на ученикот и формалните протоколи кои ги воспоставува државата при оценувањето. Овој широк меѓупростор нуди разни можности за да се соберат информации за многу нешта кои се важни за наставникот и процесот на учење како што се:

- Индивидуален и колективен развој на учениците
- Ефективност на програмите, практиката и иницијативата на наставникот
- Отсликување на тоа дали ученикот, класот или целото училиште се на прав пат за да ги остварат пропишаните знаења и вештини кои се поставени
- Насоки на учење за секој ученик индивидуално

„Специфичните форми на оценувањето се раководени од целите и корисната употреба, но резултатите мора да бидат прикажани на начин кој дозволува мешање помеѓу

учениците, концептите и настаните“. (Perie, Marion, & Gong, 2009) Оваа можност за собирање на податоци во критични-важни точки во циклусот на учење, дозволува оценувањето да има многу пошироки цели и од формативното оценување, но и од сумативното оценување.

Училиштата кои располагаат со веродостојни и навремени податоци за своите ученици и кои тие податоци ги користат за да ја моделираат наставата, се вбројуваат меѓу најуспешните. Со цел да се помогне овој тренд во образованието се изработуваат многу типови на оценувања.

Формативните и сумативните оценувања како што се тестовите, испрашувањата и анкетите, се дел од секојдневното во училиштата. Поради комплексноста и бројноста на јазичните знаења и способности не постои еден начин на оценување што може да ги опфати сите компоненти на јазикот. Вообичаено се користи комбинација од повеќе.

Постојат повеќе видови јазични тестови. Според авторите на „Прирачник за наставата по немајчин јазик“ најчесто употребувани се:

- Тест за успешност со кој се проверува постигнатоста на целите и се обезбедува евиденција за резултатите од учењето и наставата. Резултатите од овој тест даваат повратна информација за ефикасноста на наставната програма.
- Тест за напредувањето, кој дава информации за напредокот на учениците во определен период од наставниот циклус.
- Тест за оспособеноста, кој дава увид во општото ниво на познавање на јазикот.
- Дијагностички тест, врз основа на кој може да се одлучува за секој ученик, а може да се одлучи и какви материјали и кои активности ќе треба да им се дадат на учениците.
- Контролен тест, со кој може да се определи нивото кое учениците би можеле да го следат. (Алексова, Гордана и др., 2011)

II. Методологија на истражувањето

Во ова поглавје акцентот ќе биде ставен на процедурите и на методологијата што беше користена при ова истражување. Најпрвин ќе биде презентираан предметот, целите и задачите на истражувањето, понатаму ќе биде елаборирани општата и помошните хипотези и зависните и независните варијабли. Секако, ќе биде даден и опис на популацијата и примерокот чии резултати беа анализирани. На крајот од ова поглавје ќе бидат опишани методите, техниките и инструментите кои беа користени.

1. Предмет на истражувањето

Предмет на ова истражување е испитувањето на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение соодветни на програмските стандарди во училиштата со англиски наставен јазик.

Тестирањето за проверување на јазичните знаења и способности, што се применува во ова истражување, се спроведува во две етапи.

Првото тестирање се одржа во последната недела од септември 2014 година во учебната 2014/2015. За овој дел од тестирањето е користена целосно опремена компјутерска лабораторија со 20 компјутери, на кои е инсталиран софтверот за тестирање. Се изготви распоред за тестирање во кој сите одделенија го завршија тестот во два последователни дена. Учениците беа тестирани со тестот МАП за јазик и читање со разбирање. Првиот ден учениците го правеа јазичниот тест Преглед на јазичните знаења и способности со цели/верзија 5 (Language Survey w/ Goals Common Core V5)³⁰. Вториот ден учениците го правеа тестот за читање со разбирање Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5 (Reading Survey w/ Goals Common Core V5)³¹. Тестирањето го набљудуваа назначени наставници, проктори. Бидејќи тестот не беше временски ограничен, учениците можеа да останат онолку колку што им требаше време да завршат. Немаше ученици што се задржаа подолго од 2 часа.

³⁰ Преглед на јазичните наења и способности со цели/верзија 5 (Language Survey w/ Goals Common Core V5)

³¹ Преглед на читање со разбирање со цели/верија 5-Reading Survey w/ Goals Common Core V5

Јазичниот тест (Language Survey w/ Goals Common Core V5)³² се состоеше од 53 прашања со повеќечлен избор³³, на кои учениците требаше да го изберат точниот одговор од понудените 5 одговори. Прашањата беа разновидни од областа на јазикот, граматиката и правописот. Тестот за читање со разбирање (Reading Survey w/ Goals Common Core V5) се состоеше од 43 прашања од областа на читање на литературни и научно-популарни текстови со разбирање и лексика. Некои од прашањата од учениците бараа да прочитаат подолг текст за да можат да одговорат. Поради приспособливоста на тестот, секој ученик работеше на различно прашање. Софтверот ги одбира прашањата од огромната дата-база, па затоа можноста за препишување беше сведена на минимум. По завршувањето на тестот резултатот се зачувува и испраќаа на натамошна обработка.

2. Цел и карактер на истражувањето

Основна цел на ова истражување е да се испитаат и споредат јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик.

Овие податоци ќе можат да послужат како:

- показатели за тоа какви знаења и способности поседуваат учениците на ниво на одделение, како и да се споредат со пропишаните норми;
- тие можат да се користат при процена на достигнувањата на целите поставени со наставните програми и стандардите на постигнувањата;
- за поставување на идните очекувања;
- како основа за дискусија за подигнување на квалитетот на вооспитно-образовниот процес;
- да се измери напредокот во текот на една учебна година.

Информациите од првото тестирање ќе се користат за да се идентификуваат јазичните знаења и вештини што учениците ги поседуваат на почетокот на учебната година. Со помош на овие информации се поставува дијагноза за индивидуалните потреби

³² Преглед на јазик со цели/верзија 5-Language Survey w/ Goals Common Core V5

³³ Multiple choice

на учениците, се планира наставата и се врши групирање на учениците соодветно на нивните потреби.

Информациите од второто тестирање на учениците треба да дадат показатели за напредокот на учениците и да дадат добра основа за анализа на наставниот процес.

3. Задачи на истражувањето

Наставните програми од петто до осмо одделение се поделени на четири програмски подрачја: *Читање, Јазик, Изразување и творење* и *Зборување и слушање*, но поради комплексноста на материјалот, во ова истражување ќе се задржиме на првите две, кои ќе ги поделиме во 5 подгрупи:

- читање со разбирање на литературни текстови;
- читање со разбирање на научно-популарни текстови;
- граматички знаења;
- правописни знаења;
- лексички знаења.

Користејќи ја оваа поделба, може да се дефинираат следниве задачи на истражувањето:

1. да се испитаат и споредат способностите за читање литературни текстови со разбирање на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик;
2. да се испитаат и споредат способностите за читање научно-популарни текстови со разбирање на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик;
3. да се испитаат и споредат граматичките знаења на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик;
4. да се испитаат и споредат правописните знаења на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик;
5. да се испитаат и споредат лексичките знаења на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик;

6. Да се направи анализа и споредба на извештаите за сумарните резултати во сите програмски подрачја на учениците од петто до осмо одделение во училиште со настава на англиски јазик.

4. Хипотези на истражувањето

Општа хипотеза

Учениците од училиштата со странски наставен јазик поседуваат јазични вештини и знаења соодветни со пропишаните програмски стандарди компатибилни со методологијата за настава по јазик во САД.

Помошни хипотези

1. Учениците од петто до осмо одделение поседуваат вештини и знаења за читање литературни текстови со разбирање соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
2. Учениците од петто до осмо одделение поседуваат вештини и знаења за читање научно-популарни текстови со разбирање соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
3. Учениците од петто до осмо одделение поседуваат граматички вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
4. Учениците од петто до осмо одделение поседуваат правописни вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
5. Учениците од петто до осмо одделение поседуваат лексички вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
6. Постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците од петто до осмо одделение на почетокот и крајот на учебната година.

5. Варијабли на истражувањето

Зависна варијабла

Јазичните вештини и знаења на учениците од училиштата со странски наставен јазик

Независни варијабли

1. Наставната методологија во наставата по јазик
2. Педагошките компетенции на наставниците
3. Условите за изведување на наставата
4. Предзнаењата на учениците

6. Методи на истражувањето

Аналитичко-дескриптивна

Во истражувањето се користат повеќе методи со кои ќе се обезбедат квалитетни научни сознанија, и тоа анализа, синтеза, конкретизација, дескрипција, индукција и генерализација. Резултатите од тестирањето на јазичните знаења и способности во септември 2014 година се преработени и презентирани во графикони за секое одделение посебно и се пристапи кон анализа. Беа споредувани постигнувањата на учениците со пропишаните норми за да се проверат хипотезите кои претходно беа поставени или за да се согледаат колку од нив поседуваат знаења и способности соодветни на пропишаните стандарди.

Истиот процес беше повторен и со резултатите добиени од тестирањето во мај 2015 година. Беа споредувани постигнувањата на учениците со пропишаните норми за да се проверат хипотезите кои претходно беа поставени или за да согледа колку од нив поседуваат знаења и способности соодветни на пропишаните стандарди.

На крајот беа споредени резултатите што ги постигнале учениците на почетокот од учебната година со оние кои тие ги постигнале на крајот од учебната година за да се види дали учениците постигнале напредок и колкав е тој.

7. Техники и инструменти на истражувањето

Техника на тестирање

Техниката на тестирање се користеше два пати во текот на истражувањето:

- во иницијалното мерење на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение кое се спроведе на почетокот на учебната 2014/2015 година во есен
- на крајот од реализацијата на наставата во пролет од учебната 2014/2015 година

Техника на содржинска анализа на педагошка документација

Во ова истражување направена е анализа на повеќе педагошки документи.

Поконкретно, анализирани се содржините на наставните стандарди и наставните програми за англиски јазик, кои се дел од основните предмети (Core Subjects)³⁴ во државните наставни стандарди на САД (Common Core State Standards, English Language Arts)³⁵ и извештаите за јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение од МАП тестирањата спроведени во есен и пролет во учебната 2014/2015 година во Меѓународното училиште НОВА.

Во март 2015 година беше воспоставен контакт со директорот за настава на Меѓународните училишта „НОВА“. По елаборација на предметот и целта на истражувањето, од него беше побаран пристап до резултатите од МАП-тестирањата за учениците од петто до осмо одделение, спроведени во септември 2014 година и дозвола за користење на резултатите од тестирањето во мај 2015 година. Беше добиен позитивен одговор, а со тоа беше дозволен и пристап до бараните информации.

Почитувајќи го Законот за заштита на лични податоци, документацијата што беше дадена беше шифрирана, токму поради тоа во ова истражување нема да бидат употребени личните податоци од учениците.

Техника на скалирање

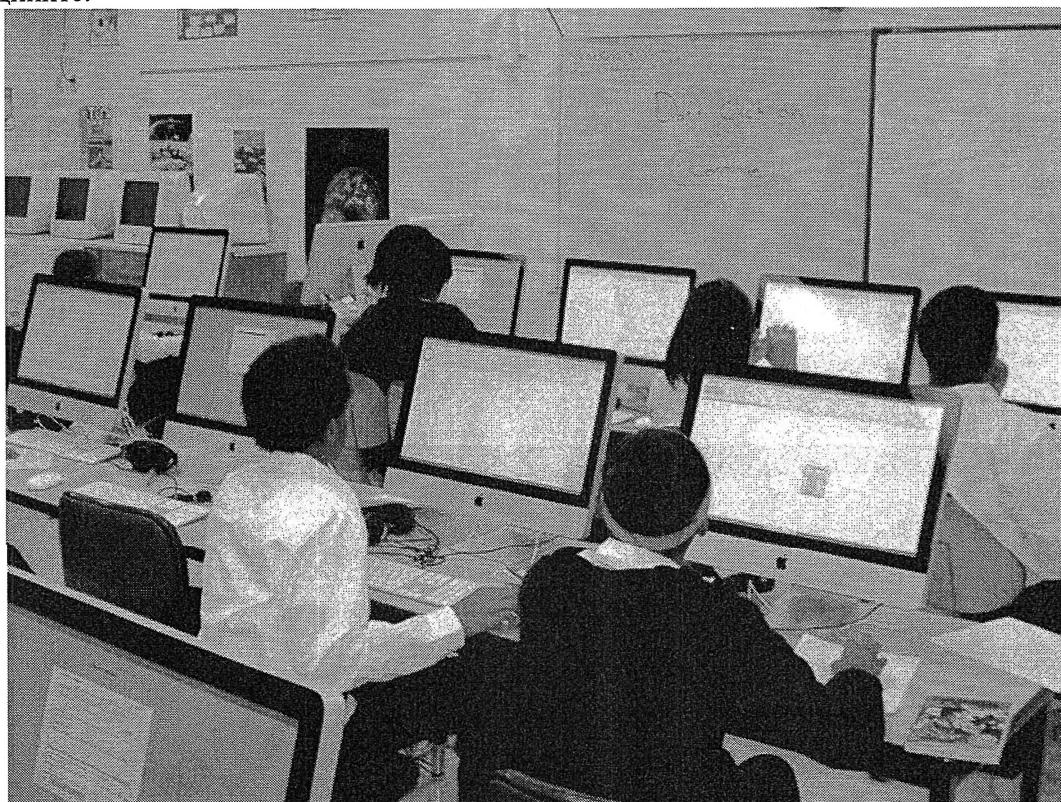
³⁴ Core Subjects – Главни предмети

³⁵ Common Core State Standards, English Language Arts-Се однесува на програмското подрачје за англиски јазик во наставната програма на основните државни наставни стандарди на САД

Податоците и резултатите што притоа беа добиени беа претставени во листи и поделени по одделенија (од петто до осмо одделение). Секој документ ги содржеше резултатите од тестирањата по читање со разбирање и јазик излистани за секој ученик поединечно и сумативно постигањата на целата група на ученици (поделени по одделение). Притоа, беа добиени два пакета извештаи, едниот од тестирањето во септември, другиот од тестирањето во мај. Резултатите од двете тестирања се прикажани табеларно со средните вредности за поделните одделенија.

Инструменти

Сите ученици доаѓаат со различни предзнаења и потреби, особено во меѓународните училишта во Република Македонија. За да се постигне целта на образованието и да му се овозможи на секој ученик да го постигне својот максимум, многу е важно да се знае иницијалната состојба и како да се мери прогресот што го постигнуваат со текот на годините.

Училища во која се спроведува МАП Тестирање³⁶

³⁶ Преземено од www.gardenhomeslutheran.org

За спроведување на успешна настава наставникот мора да знае со какви предзнаења доаѓаат учениците, со кое темпо го совладуваат наставниот материјал и кои се нивните наставни потреби. Сето тоа да го стави во контекст на пропишаните наставни планови и програми. Не постои ниту еден тест што може да ги даде сите овие битни информации.

Долго време проверувањето на јазичните знаења и способности во предметната настава се вршело на ниво на одделение и се поврзувало со курикулумот за тоа одделение. Во практиката е познато дека не сите ученици покажуваат резултати соодветни на предвидената наставна програма за соодветното одделение. Не е доволно да се каже дека учениците не работат на соодветно ниво туку да се добие слика за вистинските способности и знаења за секој ученик.

Тестови на знаења и способности

За потребите на ова истражување ќе биде користен МАП-тестот³⁷ на СЗАО³⁸.

МАП-тестот на СЗАО е компјутерски приспособлив тест кој периодично дава податоци за постигнувањата на учениците и го мери нивниот напредок во текот на учебната година. Како што беше споменато, тестот е приспособлив. Тоа значи дека кога ученикот точно ќе одговори на прашањето што му е поставено, понатаму тестот му дава покомплексно прашање. Ако ученикот погрешно одговори на прашањето, понатаму тестот му дава поедноставно прашање. Бидејќи тестот се приспособува на перформансите на учениците, а не на возраста и одделението на учениците, можно е да се појавуваат исти резултати низ различните одделенија. Тие резултати се толкуваат исто во секое одделение. На пример, ученикот од петто одделение што на тестот по читање со разбирање добил резултат 210, и ученикот од седмо одделение што на истиот тест за читање со разбирање добил ист резултат 210, покажуваат исти знаења, односно ги имаат совладано истите знаења и способности. Ова ни дава можност да ги согледаме постигнувањата на учениците независно од нивната возраст и припадност во одделение. Секако е важна скалата на оценување што ја користи тестот. Таа мора да биде стабилна и да може да го мери прогресот на учениците без разлика во кое одделение се наоѓаат. Приспособливите тестови даваат податоци за прогресот на учениците и нивните потреби за релативно кратко време.

³⁷ Measures of Academic Progress-Мерење на академскиот прогрес

³⁸ Northwest Evaluation Association Северо-западна асоцијација за оценување СЗАО

Скала на оценување

За искажување на резултатите од тестирањето изработена е посебна скала - РИТ (RIT³⁹). Скалата РИТ е скала која е поврзана со курикулумот и која за проценка на постигнувањата на учениците ја користи комплексноста (тежината) на поединечните прашања или ајтеми. Голема предност на оваа скала е што директно може да ги поврзе резултатите со комплексноста на ајтемите на тестовите. РИТ е скала со еднакви интервали, што значи дека разликата меѓу резултатите е иста без разлика дали резултатот е највисоко, во средината или најниско на скалата, тој има исто значење без разлика во кое одделение се наоѓа ученикот. На пример, како кога мериме растојание во метри, растојанието меѓу 170 и 182 метри е исто колку и растојанието меѓу 240 и 252 метри. Скалата е бесконечна, но резултатите на најголем број од учениците се движат меѓу 140 и 300.

Оваа скала е изработена врз основа на резултатите од поединечните постигнувања на испитаниците на секој поединечен ајтем. Теоријата што се користи за дизајнирање на оваа скала се нарекува Item Response Theory (IRT⁴⁰) (теорија за одговор на ајтеми).

Моделот што е користен конкретно за оваа скала е на данскиот математичар Георг Раш (1901-1980). Раш е прочуен по неговите истражувања во психометријата, а неговите модели често се користат во мерења и оценувања во образованието, особено за постигнати цели и когнитивни оценувања.

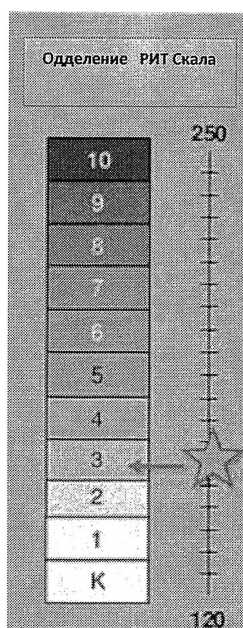
Главните карактеристики на скалата РИТ се претставени подолу:

- скала за постигнатост на целите (achievement scale);
- прецизна скала;
- скала со еднакви интервали;
- го мери прогресот;
- има исто значење без разлика на возраста или одделението на ученикот;

(<https://legacysupport.nwea.org/support/article/532>, н.д.)

³⁹(Rasch Unit (RIT))Раш единица мерка

⁴⁰Item Response Theory

Приказ на РИТ скалата

Потребата од норми (нормативи) критериуми

Со употребата на прецизни скали, како што е скалата РИТ, можат да се добијат прецизни податоци за постигнувањата на учениците во поодделните предмети, но сепак тие треба да се стават во некаков контекст.

Наставните норми се едноставно слика на типичното ниво на постигнувањата на одредена група ученици на одредена возраст, одделение или географско подрачје. Споредбата на постигнувањата на учениците со пропишаните норми:

- им помага на наставниците да проверат дали учениците покажуваат раст (прогрес) со предвиденото темпо;
- помага при планирањето на наставата за индивидуалните потреби и потребите на групата;
- помага за диференцијација на наставата;
- ја подобрува комуникацијата со родителите;
- им помага на раководните лица правилно да ја организираат наставата во училиштето и правилно да ги насочат финансиите за набавка на ресурси.

СЗАО нуди два типа на норми: статусни (Status Norms)⁴¹ и норми на пораст (Growth Norms)⁴² кои даваат можност да се проверат постигањата на учениците со нивните врсници.

При изработката на нормите најважно е да се изберат соодветни примероци релевантни за наставата. Како статистички модел, нормите се најкорисни кога ја отсликуваат популацијата која ја претставуваат и кога дозволуваат натамошни анализи на разни подгрупи.

СЗАО нормите или нормите користени за ова истражување се креираат од репрезентативни примероци од ученици од градинка до трета година гимназија. Секој примерок се составен од 72.000 до 153.000 резултати на ученици од околу 1.000 училишта во САД. Примероците се избрани по пат на случаен избор од вкупно 10,2 милиони ученици. Користени се строги процедури за да се запази репрезентативноста на нормите според возраста и популацијата. (Thum & Hauser, 2015).

Исто така, нормите ги отсликуваат и периодите на настава во учебната година, па така се наведени норми за:

- почетокот на учебната година (beginning-of-year);
- средината на учебната година (middle-of-year);
- Крајот на учебната година(end-of-year).

Примерок од статусните норми за читање со разбирање ⁴³

⁴¹ Status Norms – статусни норми

⁴² Growth Norms – прогресни норми

⁴³ Примерок од статусните норми за читање со разбирање преземен од www.nwea.org

Табела бр.2

Статусни норми за читање со разбирање 2015						
	Почеток на учебната година		Средина на учебната година		Крај на учебната година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
Градинка	141,0	13,54	151,3	12,73	158,1	12,85
1	160,7	13,08	171,5	13,54	177,5	14,54
2	174,7	15,52	184,2	14,98	188,7	15,21
3	188,3	15,85	195,6	15,14	198,6	15,10
4	198,2	15,53	203,6	14,96	205,9	14,92
5	205,7	15,13	209,8	14,65	211,8	14,72
6	211,0	14,94	214,2	14,53	215,8	14,66
7	214,4	15,31	216,9	14,98	218,2	15,14
8	217,2	15,72	219,1	15,37	220,1	15,73
9	220,2	15,68	221,3	15,54	221,9	16,21
10	220,4	16,85	221,0	16,70	21,2	17,48
11	222,6	16,75	222,7	16,53	222,3	17,68

Статусните норми (Status Norms) им овозможуваат на наставниците да ги одредат и споредат постигнувањата на учениците со контролната група. Исто така, се нудат и статусни норми на ниво на училиште и на ниво на одделение.

Прогресните норми (Growth Norms) на наставниците им дава информација не само за тоа колку еден ученик треба да напредне во текот на учебната година туку и колкав е тој пораст во споредба со неговите вршници. Овие податоци помагаат во поставување цели во наставата и можат да се користат за евалуација на одредени наставни програми и методи. Имајќи ги овие податоци, наставниците можат да изготвуваат наставни единици пригодни на потребите на учениците и групите.

Табела бр. 3

Прогресни норми за читање со разбирање 2015						
	Прво полугодие		Второ полугодие		Цела учебна година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
Градинка	10,3	6,01	6,81	5,46	17,1	8,11
1	10,8	6,00	5,99	5,46	16,8	8,09
2	9,5	6,05	4,52	5,49	14,0	8,9
3	7,3	5,79	3,02	5,33	10,3	7,59
4	5,4	5,56	2,33	5,19	7,8	7,05
5	4,2	5,60	1,97	5,21	6,1	7,15
6	3,2	5,62	1,54	5,22	4,8	7,19
7	2,5	5,58	1,25	5,20	3,7	7,11
8	1,9	6,05	0,99	5,49	2,8	8,19
9	1,1	6,35	0,60	5,68	1,7	8,87
10	0,6	6,72	0,17	5,91	0,7	9,66

Примерок од прогресните норми за читање со разбирање⁴⁴

Табела бр. 4

Статусни норми за јазични знаења 2015						
	Почеток на учебната година		Средина на учебната година		Крај на учебната година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
2	174,5	16,58	184,9	15,34	189,7	15,47
3	189,4	15,20	196,8	14,24	200,0	14,11
4	198,8	14,66	204,4	13,83	206,7	13,64
5	205,6	13,87	209,7	13,23	211,5	13,19
6	210,7	13,79	213,9	13,30	215,3	13,38
7	214,0	13,82	216,5	13,52	217,6	13,70
8	216,2	14,17	218,1	13,92	219,0	14,26
9	218,4	14,15	219,7	13,98	220,4	14,50
10	218,9	15,04	219,7	14,99	220,1	15,74
11	221,5	14,96	222,1	14,85	222,1	15,80

⁴⁴ Примерок од прогресните норми за читање со разбирање преземен од www.nwea.org

Табела бр. 5

Прогресни норми за јазични знаења 2015						
	Прво полугодие		Второ полугодие		Цела учебна година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
2	10,4	6,61	4,74	5,70	15,2	9,83
3	7,4	5,61	3,14	5,06	10,6	7,69
4	5,6	5,26	2,28	4,84	7,9	6,90
5	4,1	5,21	1,76	4,81	5,8	6,78
6	3,2	5,23	1,32	4,83	4,5	6,84
7	2,5	5,14	1,10	4,77	3,6	6,61
8	1,9	5,40	0,96	4,93	2,9	7,22
9	1,4	5,65	0,65	5,08	2,0	7,79
10	0,8	6,03	0,42	5,32	1,2	8,61

Ефикасност на тестот

Ефикасноста на тестот е исто така многу важна, бидејќи се добива информација за напредокот на учениците без да се изгуби многу време од наставниот процес.

Прецизност на тестот

Важно е да се има предвид дека сите резултати од тестови се само проценка на вистинското знаење на ученикот. Сите резултати имаат во себе одредена таканаречена

стандардна грешка во мерењето, така што тие никогаш не се 100% прецизни, но сепак даваат еден опсег во кој се претпоставува дека се содржи вистинскиот резултат на ученикот. Колку тој опсег е помал толку мерењето на знаењата и способностите е попрецизно, односно колку е помала стандардната грешка толку е попрецизен и почувствителен инструментот кој се користи за мерењето на прогресот на учениците.

Кога се гледаат резултатите, треба да се земе предвид и стандардната грешка за да може да се предвиди кој е вистинскиот резултат на ученикот. ± 3 поени на скалата РИТ би значеле 68% сигурност дека резултатот на ученикот е во тој опсег. Ако тој опсег се зголеми за ± 6 поени, со поголема сигурност, 95%, ќе можеме да кажеме дека резултатот кој го постигнал ученикот се наоѓа во тој опсег.

8. Популација и примерок на истражувањето

Во ова истражување се анализирани резултатите од вкупно 134 ученици од петто до осмо одделение од училиште во кое наставата се изведува на англиски јазик. Пригоден примерок. Во табелата подолу е прикажан бројот на ученици по одделение.

Табела бр. 6

Приказ на бројот на ученици кои биле вклучени во тестирањето		
Одделение	Број на паралелки	Број на ученици кои биле вклучени во тестирањето
петто одделение	2	33
шесто одделение	2	29
седмо одделение	2	33
осмо одделение	3	39
Вкупен број на паралелки и ученици вклучени во тестирањето	N=9	N=134

III. Анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето

Во овој дел од истражувањето ќе се анализираат податоците добиени од две тестирања на јазичните способности на учениците во училиште со англиски наставен јазик. Првото тестирање е спроведено на почетокот од учебната година, а второто на крајот од учебната година. Податоците од првото тестирање ќе се користат за утврдување на иницијалните јазични знаења и способности со кои доаѓаат учениците за да видиме колку од нив ги усвоиле јазичните знаења и способности според пропишаните наставни стандарди. Понатаму ќе извршиме споредба на податоците од првото тестирање со податоците од второто тестирање за да утврдиме дали учениците постигнале напредок и колкав е тој напредок.

1. Анализа и интерпретација на податоците добиени од испитувањата на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на почетокот од учебната година

На почетокот на учебната година во септември се тестирани вкупно 134 ученици од петто до осмо одделение, и тоа 33 во петто одделение, 29 во шесто, 33 во седмо и 39 во осмо одделение. Сите ученици ги полагаа двата теста „Language Survey w/ Goals Common Core V5”⁴⁵ и „Reading Survey w/ Goals Common Core V5”⁴⁶ во два последователни дена и постигнаа валидни резултати.

Тестот за јазик од учениците бараше да прикажат:

Познавање и употреба на граматичките правила на англискиот стандарден јазик од областа на морфологијата и синтаксата;

Познавање и употреба на правописните правила на англискиот стандарден јазик од областа на употреба на голема буква, интерпункциски знаци и спелување.

⁴⁵ “Language Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5

⁴⁶ “Reading Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Примероци од ајтемите од јазичниот тест „Language Survey w/ Goals Common Core V5 + превод”⁴⁷ се наоѓаат во прилозите под број: 13, 14, 15.

Тестот за читање со разбирање на литературни текстови од учениците бараше во кратки приказни, кои содржат една или две проблемски ситуации и два и повеќе централни ликови:

- да препознаат и воспостават врски меѓу настани врз основа на факти што јасно се согледуваат во текстот;
- да го лоцираат релевантниот детаљ од приказната во функција на донесување заклучок;
- да ја препознаат пораката од текстот;
- да ги идентификуваат структуралните елементи на приказната, настанот и ликовите;
- да ги споредат постапките и карактеристиките на два или повеќе ликови;
- да го препознаат значењето на некои јазични и стилски фигури;

Тестот за читање со разбирање на литературни текстови од учениците бараше на дадени куси информативни материјали (текст, мапи, илустрации, дијаграми, фотографии) презентирани тематски и хронолошки:

- да ги лоцираат и репродуцираат дадените факти за луѓето и местата;
- да лоцираат релевантни информации во функција на донесување на заклучок;
- да извлекат релевантни информации од текст презентирани во форма на табела, мапа, графикон или фотографија;
- да прават интерпретации базирани на интегрирање на повеќе информации од текстот поврзувајќи ги со нивните лични познавања;

Примероци од ајтемите од тестот за читање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5”⁴⁸ се наоѓаат во прилозите под број: 1-12

⁴⁷ “Language Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5

⁴⁸ „Reading Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Податоците и резултатите што ги добивме беа претставени во табели. На нив беа дадени сите одделенија поодделно. Наместо со личните податоци, учениците беа прикажани со шифри. За секој ученик се наоѓаше вкупниот резултат од тестот за читање со разбирање, заедно со резултатите од поединечните области: читање со разбирање на литературни и научно-популарни текстови и лексички знаења и способности.

Беше претставен и вкупниот резултат од јазичниот тест, заедно со поединечните резултати од областите граматика и правопис.

Резултатите беа изразени бројчено на скалата на постигања РИТ, која ја објаснивме во претходните поглавја.

Резултатите од тестирањето на јазичните знаења и способности беа обработени и презентирани во графикони за секое одделение посебно. Постигнувањата на учениците за поодделните знаења и способности, како што се читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности, беа споредени со пропишаните норми за проверка на хипотезите кои претходно беа поставени или за да се согледа колку од нив поседуваат знаења и способности соодветни на пропишаните стандарди.

Резултатите од тестирањата на јазичните знаења се претставени во следните графикони:

Графикон бр. 1

На графиконот 1, на скалата РИТ, се прикажани сумарните резултати на постигнувањата на учениците од петто одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Од презентацијата на резултатите може да се воочи дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 209,95. Средната вредност од постигнатите резултати за читање на научно-популарни текстови со разбирање изнесува 204. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 209. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 207,85.

Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 206. Ако се знае дека просечниот резултат пропишан во нормите изнесува 205,7, може да се констатира дека во просек учениците од петто одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање на литературни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности, а постигнале послаби резултати во областа читање научно-популарни текстови со разбирање.

Крајните заклучоци упатуваат на тоа дека во второто полугодие од учебната година е потребна интервенција во петто одделение во програмското подрачје на читање и разбирање на научно-популарни текстови. Евидентна е потребата за обогатување на наставата по англиски јазик со дополнителни научно-популарни текстови и зголемувањето на фондот на часови предвидени за анализа и обраротка на истите.

Графикон бр. 2

На графиконот 2 се прикажани постигнувањата на учениците од шесто одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да се забележи дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 220,5. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 216,5. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 218,2. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 199,98. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 218,4. Ако се знае дека просечниот резултат пропишан во нормите изнесува 211,0, може да се констатира дека во просек учениците од шесто одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, и лексички знаења и способности, а постигнале послаби резултати во областа правописни знаења и способности.

Резултатите добиени од истражувањето укажуваат дека во второто полугодие од учебната година е потребна интервенција во шесто одделение во програмското подрачје на правописни знаења и способности. Се препознава потреба за зголемувањето на фондот на часови предвидени за изучување и употреба на правописните правила.

Графикон бр. 3

На графиконот 3 се прикажани постигнувањата на учениците од седмо одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да се забележи дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 223,9. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 219,5. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 221,8. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 220,2. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 218,8. Просечниот резултат пропишан во нормите изнесува 214,4, според тоа може да констатираме дека во просек, учениците од седмо одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со

разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Во заклучокот на овој дел од истражувањето се потврдува дека хипотезата дека учениците од седмо одделение од училиште со англиски наставен јазик на почетокот од учебната година поседуваат вештини и знаења од сите испитувани области соодветни на пропишаните програмски стандарди.

Графикон бр. 4

На графиконот 4 се прикажани постигнувањата на учениците од осмо одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да забележиме дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 225,5. Средната вредност од постигнатите резултати за

читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 225,56. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 223,33. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 225,5. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 221,8. Просечниот резултат пропишан во нормите изнесува 217,2, според тоа може да се констатира дека во просек учениците од осмо одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Во заклучокот на овој дел од истражувањето се потврдува дека хипотезата дека учениците од осмо одделение од училиште со англиски наставен јазик на почетокот од учебната година поседуваат вештини и знаења од сите испитувани области соодветни на пропишаните програмски стандарди.

2. Анализа и интерпретација на податоците добиени од испитувањата на јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на крајот од учебната година

На крајот од учебната година во мај се тестирани вкупно 134 ученици од петто до осмо одделение, и тоа 33 во петто одделение, 29 во шесто, 33 во седмо и 39 во осмо одделение. Сите ученици ги полагаа двата теста Language Survey w/ Goals Common Core V5 и Reading Survey w/ Goals Common Core V5 (Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5 и Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5) во два последователни дена и постигнаа валидни резултати.

Графикон бр. 5

На графиконот 5 се прикажани постигнувањата на учениците од петто одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да се забележи дека средната

вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 211,9. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 211,15. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 213,4. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 212,75. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 212,05. Просечниот резултат пропишан во нормите за крајот на учебната година изнесува 211,8. Според тоа, може да се констатира дека во просек учениците од петто одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Графикон бр. 6

На графиконот 6 се прикажани постигнувањата на учениците од шесто одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да се забележи дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 221,8. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 220,71. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 222,84. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 218,4. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 221,8. Просечниот резултат пропишан во нормите за крајот на учебната година изнесува 215,8. Според тоа, може да се констатира дека во просек учениците од шесто одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Графикон бр. 7

На графиконот 7 се прикажани постигнувањата на учениците од седмо одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да забележиме дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 224,58. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 223,9. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 226,5. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 224,98. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 219,75. Просечниот резултат пропишан во нормите за крајот на учебната година изнесува 218,2. Според тоа, може да констатираме дека во просек учениците од седмо одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање литературни текстови со разбирање, читање

научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Графикон бр. 8

На графиконот 8 се прикажани постигнувањата на учениците од осмо одделение на почетокот од учебната година за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Може да се забележи дека средната вредност од постигнатите резултати на учениците од ова одделение за читање литературни текстови со разбирање изнесува 228. Средната вредност од постигнатите резултати за читање научно-популарни текстови со разбирање изнесува 227,5. Средната вредност од постигнатите резултати за граматички знаења и способности изнесува 228,57. Средната вредност од постигнатите правописни знаења и способности изнесува 227,8. Средната вредност од постигнатите лексички знаења и способности изнесува 226,47. Просечниот

резултат пропишан во нормите за крајот на учебната година изнесува 220,1. Според тоа, може да констатираме дека во просек учениците од осмо одделение ги постигнале или ги надминале пропишаните норми за читање на литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности.

Заклучните сознанија на овој дел од истражувањето ја потврдуваат хипотезата дека учениците од петто до осмо одделение од училиште со англиски наставен јазик на крајот од учебната година поседуваат вештини и знаења од сите испитувани области соодветни на пропишаните програмски стандарди.

3. Компаративна анализа на податоците добиени за јазичните знаења и способности на учениците од петто до осмо одделение во училиште со англиски наставен јазик на почетокот и на крајот од учебната година

Споредувањето на податоците од неколку последователни тестирања дава добра перспектива во однос на учењето на ученикот. Ова им помага на наставникот и на ученикот да основаат однос со разумни развојни цели и обезбедува разбирање на дотогашниот развоен статус на ученикот во смисла на негов развој. Дали учениците напредуваат? Кои јазични знаења и способности на ученикот се развиваат, а кој стагнираат? Ова компаративна анализа на наставниците им обезбедува информации со кои ќе можат точно да ја насочат својата наставната енергија и да го искористат правилно времето во училницата.

Графикон бр. 9

На Графиконот 9 паралелно се прикажани средните вредности од резултатите на учениците од петто одделение постигнати на почетокот и на крајот од учебната година во поодделните области за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности, во училиште со англиски наставен јазик. Од прикажаните резултати може да се забележи дека во просек учениците од петто одделение, во сите поодделни области кои беа испитувани, на крајот од годината покажаа одреден напредок и ги усовршија и унапредија своите знаења и вештини. Па така, просечната вредност постигната за читање со разбирање литературни текстови порасна од 209,95 на почетокот на годината на 211,9 на крајот од годината. Просечната вредност остварена за читање со разбирање на научно-популарни текстови на почетокот од годината изнесуваше 204, додека на крајот од годината таа изнесуваше 211,15. Просечните вредности кои ги постигнаа учениците од петто одделение за граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и за лексички знаења и способности на почетокот на годината изнесуваа 209, 207,85 и 206, а 213,4, 212,75 и 212,05 соодветно на крајот од годината.

И покрај покажаните послаби резултати на почетокот на учебната година во програмската област читање и разбирање на научно-популарни текстови, можеме да констатираме дека учениците од петто одделение на крајот од учебната година поседуваат вештини и знаења од сите испитувани области соодветни на пропишаните програмски стандарди. Според извршената компаративна анализа на резултатите од тестирањето на почетокот на учебната година и тестирањето на крајот на учебната година, може де се констатира дека учениците од петто одделение од училиште со англиски наставен постигнале напредок во сите програмски области што се дел од ова истражување и со тоа да се потврди честата хипотеза според која постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците на почетокот и на крајот на учебната година.

Графикон бр. 10

На Графиконот 10 паралелно се прикажани средните вредности од резултатите на учениците од шесто одделение постигнати на почетокот и на крајот од учебната година во поодделните области за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Од прикажаните резултати може да се забележи дека во просек учениците од шесто одделение во сите поодделни области кои беа испитувани, на крајот од годината покажаа одреден напредок и ги усовршија и ги унапредија своите знаења и вештини. Па така, просечната вредност постигната за читање

со разбирање литературни текстови порасна од 220,5 на почетокот од годината на 221,8 на крајот од годината. Просечната вредност остварена за читање со разбирање на научно-популарни текстови на почетокот од годината изнесуваше 216,5, додека на крајот од годината таа изнесува 220,71. Просечните вредности кои ги постигнаа учениците од шесто одделение за граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и за лексички знаења и способности на почетокот на годината изнесуваа 218,2; 199,98 и 218,4; а 222,84; 218,4 и 221,8 соодветно на крајот од годината.

И покрај покажаните послаби резултати на почетокот на учебната година во програмската област правописни знаења и способности, можеме да констатираме дека учениците од шесто одделение на крајот од учебната година поседуваат вештини и знаења од сите испитувани области соодветни на пропишаните програмски стандарди. Според извршената компаративна анализа на резултатите од тестирањето на почетокот на учебната година и тестирањето на крајот на учебната година, може де се констатира дека учениците од шесто одделение од училиште со англиски наставен постигнале напредок во сите програмски области што се дел од ова истражување и со тоа да се потврди честата хипотеза според која постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците на почетокот и на крајот на учебната година.

Графикон бр. 11

На графиконот 11 паралелно се прикажани средните вредности од резултатите на учениците од седмо одделение постигнати на почетокот и на крајот од учебната година во поодделните области за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Од прикажаните резултати може да се забележи дека во просек учениците од седмо одделение во сите поодделни области кои беа испитувани, на крајот од годината покажаа одреден напредок и ги усовршија и ги унапредија своите знаења и вештини. Па така, просечната вредност постигната за читање

со разбирање литературни текстови порасна од 223,9 на почетокот од годината на 224,58 на крајот од годината. Просечната вредност остварена за читање со разбирање на научно-популарни текстови на почетокот од годината изнесуваше 219,5, додека на крајот од годината таа изнесуваше 223,9. Просечната вредност остварена за граматички знаења и способности на почетокот на годината изнесуваше 221,8, додека на крајот од годината таа изнесуваше 226,6. Просечната вредност остварена за правописни знаења и способности на почетокот од годината изнесуваше 220,2, додека на крајот од годината таа изнесуваше 224,98. Просечната вредност остварена за лексички знаења и способности на почетокот од годината изнесуваше 218,8, додека на крајот од годината таа изнесуваше 219,75.

Според извршената компаративна анализа на резултатите од тестирањето на почетокот на учебната година и тестирањето на крајот на учебната година, може де се констатира дека учениците од седмо одделение од училиште со англиски наставен постигнале напредок во сите програмски области што се дел од ова истражување и со тоа да се потврди честата хипотеза според која постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците на почетокот и на крајот на учебната година.

Графикон бр. 12

На графиконот 12 паралелно се прикажани средните вредности од резултатите на учениците од осмо одделение постигнати на почетокот и на крајот од учебната година во поодделните области за читање литературни текстови со разбирање, читање научно-популарни текстови со разбирање, граматички знаења и способности, правописни знаења и способности и лексички знаења и способности. Од прикажаните резултати може да се забележи дека во просек учениците од осмо одделение во сите поодделни области кои беа испитувани, на крајот од годината покажаа одреден напредок и ги усовршија и ги унапредија своите знаења и вештини. Па така, просечната вредност постигната за читање со разбирање литературни текстови порасна од 225,5 на почетокот од годината на 228 на крајот од годината. Просечната вредност остварена за читање со разбирање научно-популарни текстови на почетокот од годината изнесуваше 225,56, додека на крајот од годината таа изнесуваше 227,5. Просечната вредност остварена за граматички знаења и способности на почетокот од годината изнесуваше 223,33, додека на крајот од годината таа

изнесуваше 228,57. Просечната вредност остварена за правописни знаења и способности на почетокот од годината изнесуваше 225,5, додека на крајот од годината таа изнесуваше 227,8. Просечната вредност остварена за лексички знаења и способности на почетокот од годината изнесуваше 221,8, додека на крајот од годината таа изнесуваше 226,47.

Според извршената компаративна анализа на резултатите од тестирањето на почетокот на учебната година и тестирањето на крајот на учебната година, може де се констатира дека учениците од осмо одделение од училиште со англиски наставен постигнале напредок во сите програмски области што се дел од ова истражување и со тоа да се потврди честата хипотеза според која постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците на почетокот и на крајот на учебната година.

IV. Заклучни сознанија и препораки

Наставата, наставната програма и оценувањето се основните компоненти на образовниот процес. Кога еднаш ќе се утврди кои се знаењата и способностите кои учениците треба да ги совладаат во текот на една учебна година и на кој начин тие знаења и способности ќе им се пренесат на учениците, на сцена доаѓа оценувањето, кое треба да покаже колку учениците го совладале материјалот и колку добро го научиле.

За потребите на ова истражување беше користен тестот МАП⁴⁹ за да се добијат податоци за постигнувањата на учениците од петто до осмо одделение за читање литературни и научно-популарни текстови со разбирање и за нивните граматички, правописни и лексички знаења и способности, во училиште каде што наставата се изведува на англиски јазик.

Во крајните заклучоци на ова истражување може да се констатира дека:

- учениците од петто до осмо одделение поседуваат вештини и знаења за читање литературни текстови со разбирање соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
- учениците од петто до осмо одделение поседуваат вештини и знаења за читање научно-популарни текстови со разбирање соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
- учениците од петто до осмо одделение поседуваат граматички вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
- учениците од петто до осмо одделение поседуваат правописни вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;
- учениците од петто до осмо одделение поседуваат лексички вештини и знаења соодветни на пропишаните програмски стандарди за англиски јазик на почетокот и на крајот на учебната година;

⁴⁹ МАП - Мерење на академскиот прогрес (MAP - Measures of Academic Progress)

- постои разлика во постигнатите знаења и способности кај учениците од петто до осмо одделение на почетокот и крајот на учебната година.

Со тоа се потвдува и главната хипотеза според која учениците од училиштата со странски наставен јазик поседуваат јазични вештини и знаења соодветни со пропишаните програмски стандарди компатибилни со методологијата за настава по јазик во САД.

Инструментот што беше користен во истражувањето дава јасен увид за совладаноста на јазичните знаења и вештини на учениците на ниво на одделение. Од добиените резултати од првото тестирање може да се увидат слабите и јаките страни на учениците за поодделните јазични знаења и способности, што на креаторите на образовните политики и на практичарите им обезбедува добра основа за понатамошни анализи со кои ќе се објаснат причините за постигањата на учениците.

Резултатите во ова истражување се претставени со просечни вредности за постигнувањата на учениците од одделните одделенија за читање литературни текстови со разбирање, за читање научно-популарни текстови со разбирање, за граматички вештини и знаења, за лексички знаења и способности, што отвора можности за диференцијација и моделирање на наставата соодветна на потребите на одделението. Доколку резултатите од ова тестирање се разгледуваат и анализираат поединечно за секој ученик, што го надминува опсегот на ова истражување, би се добиле повеќе информации за потребите на секој ученик поодделно. При оценувањето на учениците, со цел да се добие вистинска слика за јазичните способности и знаења кои ги поседува ученикот, добро е да се користат информации од три и повеќе типови на оценување. Јазичните знаења и вештини се комплексна материја, и не е можно со користење на само еден инструмент да се добие прецизна слика за совладаноста на секој од нив.

На крајот мора да се каже дека „Не постои совршен систем на оценување, но оној што инкорпорира повеќе типови на оценување со јасни сигнали, нуди подобра повратна информација и има поголема веродостојност и оправданост“. (Gong, 2011)

Литература:

- Алексова, Г., & др., и. (2011). *ПРИРАЧНИК за наставата по немајчин јазик за наставниците од основно, средно и високо образование*. Скопје: Британски Совет.
- Barnett, M. (1989). *More than Meets The Eye. Foreign Language Reading Theory and Practice*. Englewood Cliffs: Prentice Hall Regents.
- Calkins, L. (1986). *The art of teaching writing*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- College Entrance Examination Board. National Commission on Writing in America's Schools and Colleges. (2003). *The neglected "R" the need for a writing revolution*. Повратено од http://www.writingcommission.org/prod_downloads/writingcom/neglectedr.pdf<http://bib.purl.oclc.org/web/31242>.
- Council of Chief State School Officers (CCSSO) and the National Governors Association Center for Best Practices (NGA Center). (2015, May). Повратено од Common Core State Standards Initiative. Preparing America's Students for College and Career: <http://www.corestandards.org/ELA-Literacy/>
- Culham, R. (2005). *6+1 Traits of Writing*. New York: Scholastic.
- Делчева-Диздаревич, Ј. (2003). *Дидактика на јазичното подрачје во основното образование*. Скопје: Просветно Дело А.Д.
- Elizabeth Grugeon, L. H. (2005). *Teaching Speaking and Listening in the Primary School*. New York: David Fulton.
- Elizabeth Grugeon, L. H. (2012). *Teaching Speaking and Listening in the Primary School Second Edition*. New York: Routledge.
- Gong, B. (2011). Reidy Interactive Lecture Series, Multiple Measures: a personal response. *Bo Reidy Interactive Lecture Series*. Boston, MA.

- Graham, S., Harris, K., & Hebert, M. (2011). *Informing Writing: The Benefits of Formative Assessment. A Report from Carnegie Corporation of New York*. New York: Carnegie Corporation of New York.
- Graham, S., Olinghouse, N., Mccutchen, D., Macarthur, C., D'aoust, C., Olson, C., & Bollinger, A. (2012). *Teaching Elementary School Students to Be Effective Writers*. Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education. Washington, DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance. Повратено од http://ies.ed.gov/ncee/wwc/publications_reviews.aspx#pubsearch
- Hayes, J. H. (1997). *Mapping the Big Picture, Integrating Curriculum & Assessment K-12*. VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Hirsch Jr, E. D. (1987). *Cultural Literacy: What Every American Needs to Know*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- James Flood, Diane Lapp, James R. Squire, and Julie M. Jensen, eds. (2003). *The Handbook of Research on Teaching the English Language Arts. 2nd edition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum,.
- James, P. (2008). *Transformative Assessment*. Alexandria, VA: ASCD.
- King, D. H. (2004). *Writing Skills*. USA: Educators Publishing Service.
- Lee, J. a. (2003). *Making Communicative Language Teaching Happen 2nd ed*. New York: McGraw-Hill.
- Lee, J. F., & VanPatten, B. (2003). *Making communicative language teaching happen*. Boston: McGraw-Hill.
- McNamara James F., Erlandson David. (1999). *Measurement & Evaluation Strategies for School Improvement*. Larchmont, NY: 6Depot Way West.

Нацева, Б., Мацковска, Г., Андонова, Т., & др., и. (2003). *ПИРЛС 2001:Извештај за постигањата на учениците од четврто одделение во читање со разбирање*. Скопје: Биро за развој на образованието.

Nagin, C. (2003). *Because Writing Matters: Improving Student Writing in our Schools*. San Francisco: Lossey-Bass.

Nunan, D. (2001). *Second Language Teaching and Learning*. Boston, MA: Heinle and Heinle Publishers.

Palmer, E. (2014). *Teaching the Core Skills of Listening and Speaking*. Alexandria, VA: ASCD.

Perie, M., Marion, S., & Gong, B. (2009). Moving Toward a Comprehensive Assessment System: A Framework for Considering Interim Assessments. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 5–13.

Поповски, К., Ќосев, Ѓ., Стоилевска, Р., Ѓоргова, Г., & др., и. (2006). *Оценување на постигањата на учениците*. Скопје.

Попоски, К. (2002). *Речник на термините од областа на оценувањето на постигањата на учениците*. Скопје: Македонска книга.

Reeves Douglas (editor). (2007). *Ahead of the Curve, The Power of Assessment to Transform Teaching and Learning*. Bloomington, Indiana: Solution Tree.

Richard Braddock, L. J. (1963). *Research in Written Composition*. Champaign, IL: National Council of Teachers of English.

Robert, M. (2010). *Formative Assessment & Standards-Based Grading*. Bloomington, IN: Solution Tree.

Sandra, W. (2001). *Essential Ingredients:Recepies for Teaching Writing*. Aexandria, VA: ASCD.

Savignon, S. J. (1997). *Communicative Competence Theory and Classroom Practice: Texts and Contexts in Second Language Learning*. New York: McGraw-Hill.

Steve Graham, D. P. (2007, August). A meta-analysis of writing instruction for adolescent students. *Journal of Educational Psychology*, 99 (3).

Thum & Hauser. (2015, Април 9). *2015 NWEA Measures of Academic Progress, Normative Data*. Преземено Мај 10, 2015 од <https://www.nwea.org>.

Тофовиќ-Камилова, М. (1995). *Уметничката литература и педагошките чувства: Естетичко-педагошко истражување*. Скопје: Метаморфум АД.

Томас, Ц. Ш. (2008). *Примена на стандардите за оценување на учениците* Материјали за обука. Скопје: Македонски центар за граѓанско образование.

Томевска-Илиевска, Е. (2015). *Интерактивни пристапи во наставата*. Скопје: Филозофски факултет.

Van Patten, B. B. (2010). *Key Terms in SLA*. London: Continuum.

Wiggins Grant and Jay McTighe. (2005). *Understanding by Design, 2nd edition*. VA: ASCD.

<http://www.corestandards.org/ELA-Literacy/>.

<https://legacysupport.nwea.org/>

<https://www.nwea.org/>

<https://reports.nwea.org/>

https://learnzillion.com/common_core/math/k-8

http://betterlesson.com/common_core

<http://achieve.org/EQUIP>

<https://www.engageny.org/>

<http://www.ncpublicschools.org/acre/>

<http://www.ascd.org/Default.aspx>

<http://educore.ascd.org/>

<http://www.coreknowledge.org/>

<http://www.edutopia.org/>

Содржина на прилози:

Прилог бр. 1

Статусни норми за читање со разбирање 2015						
	Почеток на учебната година		Средина на учебната година		Крај на учебната година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
Градинка	141,0	13,54	151,3	12,73	158,1	12,85
1	160,7	13,08	171,5	13,54	177,5	14,54
2	174,7	15,52	184,2	14,98	188,7	15,21
3	188,3	15,85	195,6	15,14	198,6	15,10
4	198,2	15,53	203,6	14,96	205,9	14,92
5	205,7	15,13	209,8	14,65	211,8	14,72
6	211,0	14,94	214,2	14,53	215,8	14,66
7	214,4	15,31	216,9	14,98	218,2	15,14
8	217,2	15,72	219,1	15,37	220,1	15,73
9	220,2	15,68	221,3	15,54	221,9	16,21
10	220,4	16,85	221,0	16,70	21,2	17,48
11	222,6	16,75	222,7	16,53	222,3	17,68

Прилог бр. 2

Прогресни норми за читање со разбирање 2015						
	Прво полугодие		Второ полугодие		Цела учебна година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
Градинка	10,3	6,01	6,81	5,46	17,1	8,11
1	10,8	6,00	5,99	5,46	16,8	8,09
2	9,5	6,05	4,52	5,49	14,0	8,9
3	7,3	5,79	3,02	5,33	10,3	7,59
4	5,4	5,56	2,33	5,19	7,8	7,05
5	4,2	5,60	1,97	5,21	6,1	7,15
6	3,2	5,62	1,54	5,22	4,8	7,19
7	2,5	5,58	1,25	5,20	3,7	7,11
8	1,9	6,05	0,99	5,49	2,8	8,19
9	1,1	6,35	0,60	5,68	1,7	8,87
10	0,6	6,72	0,17	5,91	0,7	9,66

Прилог бр. 3

Статусни норми за јазични знаења 2015						
	Почеток на учебната година		Средина на учебната година		Крај на учебната година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
2	174,5	16,58	184,9	15,34	189,7	15,47
3	189,4	15,20	196,8	14,24	200,0	14,11
4	198,8	14,66	204,4	13,83	206,7	13,64
5	205,6	13,87	209,7	13,23	211,5	13,19
6	210,7	13,79	213,9	13,30	215,3	13,38
7	214,0	13,82	216,5	13,52	217,6	13,70
8	216,2	14,17	218,1	13,92	219,0	14,26
9	218,4	14,15	219,7	13,98	220,4	14,50
10	218,9	15,04	219,7	14,99	220,1	15,74
11	221,5	14,96	222,1	14,85	222,1	15,80

Прилог бр. 4

Прогресни норми за јазични знаења 2015						
	Прво полугодие		Второ полугодие		Цела учебна година	
Одделение	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација	Средна вредност	Стандардна девијација
2	10,4	6,61	4,74	5,70	15,2	9,83
3	7,4	5,61	3,14	5,06	10,6	7,69
4	5,6	5,26	2,28	4,84	7,9	6,90
5	4,1	5,21	1,76	4,81	5,8	6,78
6	3,2	5,23	1,32	4,83	4,5	6,84
7	2,5	5,14	1,10	4,77	3,6	6,61
8	1,9	5,40	0,96	4,93	2,9	7,22
9	1,4	5,65	0,65	5,08	2,0	7,79
10	0,8	6,03	0,42	5,32	1,2	8,61

Прилог бр.5

Избрани ајтеми од тестовите од соодветните области на јазични знаења и вештини кои се користени во ова истражување.

Ајтем 1: Примерок на прашање од областа анализа на текст од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Read the passage.

They looked at the Martian hills that time had worn with a crushing pressure of years. They saw the old cities, lost in their meadows, lying like children's delicate bones among the blowing glass of lakes.

And the lawn in front of their house very quietly and slowly was coloring itself like spring violets. Seed from Earth but growing up a soft purple.

(from "The Naming of Names" by Ray Bradbury)

How are these paragraphs similar?

- ☐ A. Both paragraphs are about the story's characters.
- ☐ B. Both paragraphs describe the story's climactic point.
- ☐ C. Both paragraphs focus on the settings in the story.
- ☐ D. Both paragraphs are about cities in the story.

Ајтем 2: Примерок на прашање од областа разбирање на текст од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Which sentence is correct?

- ☐ A. The corporation boasted that it had the best wears on the market.
- ☐ B. Sometimes it is difficult to find a place where we feel safe.
- ☐ C. For a job interview it is important to wear the proper attire.
- ☐ D. Do you know where to find the information on the Internet?

Go on

Ајтем 3: Примерок на прашање од областа разбирање на текст (поезија) од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Read the poem "A Noiseless Patient Spider" by Walt Whitman.

A noiseless patient spider,
I mark'd where on a little promontory it stood isolated,
Mark'd how to explore the vacant vast surrounding,
It launch'd forth filament, filament, filament, out of itself,
Ever unreeling them, ever tirelessly speeding them.

And you O my soul where you stand,
Surrounded, detached, in measureless oceans of space,
Ceaselessly musing, venturing, throwing, seeking the spheres to connect
them,
Till the bridge you will need be form'd, till the ductile anchor hold,
Till the gossamer thread you fling catch somewhere, O my soul.

In the poem, Walt Whitman compares his soul to a

- ☐ A. spider.
- ☐ B. promontory.
- ☐ C. bridge.
- ☐ D. song.

Go on

Ајтем 4: Примерок на прашање од областа анализа на текст од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

What is the name for a written conversation between characters?

- ☐ A. fantasy
- ☐ B. riddle
- ☐ C. poetry
- ☐ D. dialogue

GO ON

Read the passage.

The Hare and the Tortoise

The Hare was once boasting of his speed before the other animals. "I have never yet been beaten," said he, "when I put forth my full speed. I challenge any one here to race with me."

The Tortoise said quietly, "I accept your challenge."

"That is a good joke," said the Hare; "I could dance round you all the way."

"Keep your boasting till you've beaten," answered the Tortoise. "Shall we race?"

So a course was fixed and a start was made. The Hare darted almost out of sight at once, but soon stopped and, believing that the Tortoise could never catch him, lay down by the wayside to have a nap. The Tortoise never for a moment stopped, but went on with a slow but steady pace straight to the end of the course.

When the Hare awoke from his nap, he saw the Tortoise just near the winning-post. The Hare ran as fast as he could, but it was too late. He saw the Tortoise had reached the goal. Then said the Tortoise:

"Slow and steady wins the race."

Which stereotype makes this story effective?

- ☐ A. confident hares
- ☐ B. sleepy hares
- ☐ C. turtles hate hares
- ☐ D. hares are speedy

Go on

Ајтем 6: Примерок на прашање од областа лексика од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Using your knowledge of Latin roots, which is the meaning of "regicide"?

- ☐ A. an examination of a body after death
- ☐ B. the killing of a king
- ☐ C. a substance that destroys germs
- ☐ D. open, armed defiance of a government

Go on

Ајтем 7: Примерок на прашање од областа анализа на текст од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Read the passage.

What happened that night, how the skiff escaped from the Maelstrom's fearsome eddies, how Ned Land, Consell, and I got out of that whirlpool, I'm unable to say. But when I regained consciousness, I was lying in a fisherman's hut on one of the Lofoten Islands. My two companions, safe and sound, were at my bedside clasping my hands. We embraced each other heartily.

Just now we can't even dream of returning to France. Travel between upper Norway and the south is limited. So I have to wait for the arrival of a steamboat that provides bimonthly service from North Cape.

So it is here, among these gallant people who have taken us in, that I'm reviewing my narrative of these adventures. It is accurate. Not a fact has been omitted, not a detail has been exaggerated. It's the faithful record of this inconceivable expedition into an element now beyond human reach, but where progress will someday make great inroads.

Will anyone believe me? I don't know. Ultimately it's unimportant. What I can now assert is that I've earned the right to speak of these seas, beneath which in less than ten months, I've cleared 20,000 leagues in this underwater tour of the world that has shown me so many wonders across the Pacific, the Indian Ocean, the Red Sea, the Mediterranean, the Atlantic, the southernmost and northernmost seas!

(from *Twenty Thousand Leagues Under the Sea* by Jules Verne)

Which best explains where the passage belongs in the plot of the story?

- ☐ A. as part of the exposition, which introduces the main characters, conflict and setting
- ☐ B. as part of the rising action, which develops characters and intensifies the conflict
- ☐ C. as part of the climax, which peaks reader emotion by placing the outcome of characters in doubt
- ☐ D. as part of the falling action, which completes the action started by the climax

Ајтем 8: Примерок на прашање од областа лексика од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Read the paragraph.

Plastic is sometimes called the miracle substance. Many useful things are made of plastic. Plastic is a mixture of many natural and synthetic, or manufactured, materials. Plastics are often cheaper, stronger, and lighter than wood or metal. Today thousands of products, from toys to ships and cars, are made of plastic.

In this paragraph synthetic means

- ☐ A. naturally formed.
- ☐ B. strong.
- ☐ C. made by humans.
- ☐ D. pure.

Go on

Ајтем 9: Примерок на прашање од областа лексика од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Study the definitions.

scl — to know omni — all

Based on the definitions of the Latin roots, which is the meaning of the word "omniscient"?

- ☐ A. having virtually unlimited authority
- ☐ B. having infinite awareness or understanding
- ☐ C. having knowledge of events before they happen
- ☐ D. feeding on both animal and vegetable substances

Go on

Ајтем 10: Примерок на прашање од областа анализа на текст од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5” - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

The wild wind on the wine—dark sea

The repetition of a consonant sound at the beginning of a series of words is called

- ☐ A. alliteration
- ☐ B. metaphor
- ☐ C. onomatopoeia
- ☐ D. simile

Go on

Ајтем 11: Примерок на прашање од областа лексика од тестот по читање со разбирање „Reading Survey w/ Goals Common Core V5“ - Преглед на читање со разбирање со цели/верзија 5

Read the passage.

History has had its share of titans, and one of the earliest and most famous of these men was Alexander the Great. Born in 356 B.C.E., in a small country called Macedonia, Alexander came early in a line of invaders like Caesar and Napoleon. Like them, he made dramatic, far-reaching conquests. A brilliant strategist, he was also vain. He named several cities "Alexandria" after himself. He set out to conquer the world and nearly succeeded.

After waging many successful battles, including the ones that defeated Persia, he invaded India, exhausting his armies in the process. The result was that his conquest of India failed. With an eighteen-month return trip ahead, but with his eye on history, Alexander left oversized pieces of armor and equipment behind to make sure that future generations would see him and his men as superhuman in size as well as accomplishment.

According to the passage, which word would NOT describe Alexander the Great?

- ☐ A. ambitious
- ☐ B. modest
- ☐ C. headstrong
- ☐ D. fearless

Ајтем 12: Примерок на прашање од областа користење интерпункциски знаци од тестот по јазик „Language Survey w/ Goals Common Core V5“ (Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5)

Which sentence is not punctuated correctly?

- ☐ A. A covey is a name for a group of partridge or quail and a pride is the name for a group of lions.
- ☐ B. Something must be done immediately, or chaos will soon prevail.
- ☐ C. The combs were much too expensive for Della to buy, yet she sold her beautiful hair to purchase them.
- ☐ D. Catherine glared at the animal in the cage, and it seemed to be responding similarly to her.

Go on

Ајтем 13: Примерок на прашање од областа правопис од тестот по јазик „Language Survey w/ Goals Common Core V5“
(Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5)

Which sentence is capitalized correctly?

- ☐ A. Marcle's family has a new Car.
- ☐ B. Her Dad was looking at many different options to buy.
- ☐ C. Her mother said the car they got was the least expensive.
- ☐ D. Marcle wanted a different car, but her Mom and Dad didn't ask her.

Go on

Ајтем 14: Примерок на прашање од областа граматика од тестот по јазик „Language Survey w/ Goals Common Core V5” (Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5)

Which is an imperative sentence?

- ☐ A. I am going to New York on Friday.
- ☐ B. Bring me your dirty clothes so I can do the laundry.
- ☐ C. Help, I can't swim!
- ☐ D. Do you have enough money to go to the movies?

Go on

Ајтем 15: Примерок на прашање од областа спелување од тестот по јазик „Language Survey w/ Goals Common Core V5“ (Преглед на јазичните знаења со цели/верзија 5)

Proofread the paragraph.

[1] We won the game by way of forfeit. [2] Though we llike winning, there was no galey afterwards. [3] The players just picked up their gear, and stowed it. [4] It was actually a reelf to leave the locker room.

Which sentence contains a spelling error?

- ☐ A. 1
- ☐ B. 2
- ☐ C. 3
- ☐ D. 4

Go on